

HAUTAUSTOIMEN SÄÄDÖKSET JA NIIDEN SOVELTAMINEN

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinna, Biotalousliiketoiminnan kehittäminen

Kevät 2022

Petri Solja

Biotalouden liiketoiminnan kehittäminen
Hämeenlinna

Tekijä	Petri Solja	Vuosi 2022
Työn nimi	Hautaustoimen säädökset ja niiden soveltaminen	
Työn ohjaaja/t	Tuija Pirttijärvi	

TIIVISTELMÄ

Seurakunnan hautaustoimea koskevat useat lait ja asetukset. Lisäksi muutoksenhaun kautta käydyt oikeustoimet osaltaan tarkentavat erilaisia toimintamalleja. Koska seurakunnat ovat itsenäisiä päättäviä organisaatioita voi lakien soveltaminen poiketa hyvinkin paljon eri seurakuntatalouksilla.

Teoriaosuudessa perehdytään hautaustoimen lain säädäntöön ja sen soveltamiseen hautaustoimen toiminnassa ja asiakaspalvelussa. Lisäksi perehdytään hautaustoimen rahoitukseen ja sen nykytilanteeseen sekä tulevaisuuteen. Lisäksi arvioidaan seurakunnan tarjoamien hautainhoitopalveluiden talouden nykytilannetta ja tulevaisuutta.

Lähdemateriaalin perusteella arvioitiin hallinto-oikeuteen tehtyjen muutoksenhaku vaatimusten lähtötilanteita ja oikeuden perusteluita. Lisäksi tilastoja arvioitiin talousohjeiden ja lain esivalmistelutöiden perusteluiden valossa ja tehtiin arviointi talouden tulevaisuudesta.

Laskelmat ja tilastot osoittavat talouteen merkittäviä muutoksia tulevina vuosina. Ohjeistuksen ja valvonnan lisääminen nykytilanteessa loisi yhteiset toimintamenetelmät hautaustoimen asiakaspalveluun ja perustehtäviin. Valvonnan lisääminen seurakuntien talouteen takaa vakaan tulevaisuuden kirkon yhteiskunnalliselle tehtävälle.

Avainsanat Hautaus, hautaustoimi, seurakunta, kirkko, hautainhoito

Bioeconomy Business Development (Master's programme)

Visamäki

Author Petri Solja **Year** 2022

Subject Burial decrees and their applications

Supervisors Tuija Pirttijärvi

ABSTRACT

Several laws and regulations regulate burial services of parishes. In addition through appeals legal actions improve different working models. Because parishes are independent democratic organizations, interpretation of different laws can vary widely in different parishes.

In theory part we will orient in burial services legislation and to its interpretation in burial services and customer service. In addition we will orient in burial services funding and to current status and future of its funding. We will also evaluate current and future economic status of burial site maintenance services that parishes offer.

Based on source material we evaluated starting point and arguments of cases made to Administrative courts through appeals. In addition statistics were evaluated according to economic guides and government proposals, then made predictions about the economic future.

Calculations and statistics show significant changes to funding in the future. To create a unified working method to burial services customer service and fundamental tasks, we would have to increase regulation and supervision. Increase of supervision to parishes finances will guarantee a stable future for churches public service

Keywords burial, burial services, parish, church, burial site maintenance

Pages 48 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUSTYÖN TAVOITTEET.....	1
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET	2
4	AINEISTONKERUU MENETELMÄT	3
5	KÄSITTEISTÖ	3
6	VIITEKEHYS	5
6.1	Suomen evankelisluterilainen kirkko ja hautaustoimi.....	5
6.2	Hautaustoimen tehtävät ja palvelunkuvaus	5
7	SUOMEN EV.LUT KIRKON HALLINTO	6
7.1	Viranhaltija	7
7.2	Johtokunta.....	7
7.3	Kirkkoneuvosto / Seurakuntaneuvosto / Yhteinen kirkkoneuvosto	7
7.4	Kirkkovaltuusto / Yhteinen kirkkovaltuusto.....	8
7.5	Tuomiokapituli.....	8
7.6	Kirkkohallitus	9
7.7	Kirkolliskokous	9
8	HAUTAUSTOIMEN HALLINTO	9
8.1	Hautaustoimen talous.....	9
8.2	Hautaustoimen ohjesääntö.....	10
8.3	Hautausmaan käyttösuunnitelma ja hautausmaan kaava.....	10
8.4	Hautauspalvelujen ja hautainhoidon hintojen määräytyminen	12
8.5	Hautakirjanpito.....	13
8.6	Hautainhoitorahaston hallinto	14
9	HAUTAAMINEN.....	14
9.1	Haudauksen järjestäminen	15
9.2	Hautaamiskustannukset.....	16
9.3	Hautapaikka.....	17
9.4	Oikeus tulla haudatuksi hautaan	18
9.5	Hautaoikeuden haltija.....	19
9.6	Hautausmuoto ja sen valinta.....	20
9.7	Haudan avaaminen	21
9.8	Hautamuistomerkit.....	21
9.9	Vainajan siirtäminen haudasta	22
10	HAUTAUSMAAN JA HAUTAPAIKKOJEN YLLÄPITO	23
10.1	Yleisten alueiden ja hautapaikkojen hoito.....	23
10.2	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden hautojen hoitaminen	23

10.3 Hoitosopimushautojen hoitaminen.....	24
11 KUULUTUSMENETTELY	26
11.1 Hautapaikan palautuminen seurakunnalle	26
12 MUUT PALVELUT	27
12.1 Hautamuistomerkkien siirtäminen.....	28
12.2 Hautamuistomerkkien myynti.....	28
13 VAHINGONKORVAUSVASTUU	28
13.1 Hautainhoito.....	29
14 ERIMIELISYYKSIEN RATKAISEMINEN	29
14.1 Muutoksenhaku.....	29
14.2 Hallintokantelu	31
15 KEHITYSEHDOTUKSET	32
15.1 Hallinto ja valvonta	33
15.2 Hautauksen järjestäminen	35
15.3 Hautaoikeuden haltija.....	36
15.4 Hautaaminen	36
15.5 Krematoriot	37
15.6 Hautaamiseen liittyvät kustannukset	39
15.7 Hautausmaan hoitaminen ja hautainhoito	40
15.8 Vahingonkorvausvastuu	41
15.9 Hautaustoimen hintojen määräytyminen.....	42
15.10 Koulutus, ohjeet ja oppaat.....	43
15.11 ICT-palvelut	43
16 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KESTÄVÄ KEHITYS	43
LÄHTEET	46

1 JOHDANTO

Hautaustoimi on yksi yhteiskuntamme perustehtävistä ja merkittävä tehtävä koko huoltovarmuuden kannalta. Suomessa hautaustoimi on pääsääntöisesti julkinen tehtävä, jota säätelee erilaiset säädökset. Valtaosa hautaamisista Suomessa toimitetaan evankelisluterilaisen kirkon hautausmaille. Yleisien säädöksiensä lisäksi evankelisluterilaisen kirkon hautaustoimea säätelee lisäksi kirkkolaki ja kirkkojärjestys.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon hautaustoimi on yhteiskunnallinen tehtävä, jota rahoitetaan julkisilla verovarilla. On tavoitetilanne, että seurakunnan hautaustoimi rahoitetaan ainoastaan valtion avulla ja hautaustoimen maksutuotoilla. Jotta tällaiseen perusteltuun hinnoittelumalliin voidaan päästä, tulee seurakunnan myös arvioida mitkä ovat hautaamiseen liittyviä palveluita ja miten hautaamiseen liittyvien palveluiden hinnoittelu perustellaan. Seurakunta on julkinen viranomaisena ja sen tulee pystyä perustella hinnoittelumallinsa lain mukaisilla perusteilla.

Kirkkolain 17 luvussa 9 pykälässä määritellään, että hautasijan luovuttamisesta ja hautaamiseen liittyvistä palveluista tulee periä maksu. On siis ensiarvoisen tärkeää seurakunnan hautaustoimelle määritellä mitkä ovat maksujen piiriin kuuluvia hautaamiseen liittyviä palveluita.

Tässä opinnäytetyössä tarkistellaan lähteiden perusteella ja oikeudellisen arvioinnin perusteella seurakunnan hautaustoimen tehtävien määrittelyä, hautaamisesta perittäviä kustannuksia ja yleisesti hautaustoimen kehittämistä.

2 TUTKIMUSTYÖN TAVOITTEET

Suomen Evankelisluterilaisen kirkon hautaustoimi on yhteiskunnallinen tehtävä. Seurakunnissa hautaustoimesta vastaa aina viranhaltija, joka käyttää julkista valtaa päätöksiä tehdessään. Kirkkolain 17 luvun kuudennessa pykälässä ratkaisovaltaa seurakunnassa on seurakunnan kirkkoneuvostolla. Kirkkoneuvoston päätöksestä on oikeus viedä asia hallinto-oikeuden tai käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Oikeudellinen ratkaisutoiminta ja oikeustiede perustuvat oikeuslähteisiin ja niiden asianmukaiseen käyttöön. Oikeuslähde on juridisen päätöksenteon perustana viranomaisen toiminnassa, tuomioistuimissa ja oikeustieteellisessä tutkimuksessa. Tärkein oikeuslähde on laki. Tutkimustyön tavoite on tutkia tuomioistuimissa annettuja päätöksiä ja arviointeja ja niiden pohjalta tehdä pohdinta, miten tuomioistuimet ovat arvioineet seurakunnalle kuuluvia tehtäviä ja niiden toteutumista ja oikeellisuutta. Oikeuslähteet jaotellaan kolmeen osaan. (Eduskunta 2018)

VAHVASTI VELVOITTAVAT OIKEUSLÄHTEET

Vahvasti velvoittavia oikeuslähdeitä ilmaisevaa normia noudatetaan virkavastuun uhall.

Näitä ovat:

- Kotimaisen kansanedustajalaitoksen säätämät perustuslaki ja ns. tavallinen laki. Näiden säädöksiä antamien valtuutuksien nojalla voidaan edelleen antaa asetuksia ja näitä alemman asteisia säädöksiä aina kunnallisen ja seurakunnallisen tason säädöksiin asti
- Tavanomainen oikeus eli vakiintunut käytäntö tai tapa. Näiden merkitys on vähentynyt.
- Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen Euroopan yhteisöjen perustamisso-pimukset, eri toimielinten antamat asetukset, direktiivit ja päätökset sekä Euroopan ihmisoikeussopimukset. Tämän lisäksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuinten ja ihmisoikeustuomioistuimen soveltamisratkaisut. Näillä oikeuslähteillä on etusija kansallisen oikeuden normeihin verrattuna asiallisella toimivalta-alueellansa.

HEIKOSTI VELVOITTAVAT OIKEUSLÄHTEET

Heikosti velvoittavalla oikeuslähteellä tarkoitetaan sitä, että lähteen ilmaiseman normin sivuuttamisesta ei seuraa virkavirhesanktiota. Tällaisia oikeuslähteitä ovat:

- Lainvalmisteluaineisto, jonka käyttö perustuu siihen, että sen avulla saadaan tietoa säädösten taustalla olevan lainsäätäjän tarkoituksesta.
- Tuomioistuinten ennakkoratkaisut, jonka käyttö perustuu ajatukseen oikeudellisesta ennakoitavuudesta ja ratkaisujen yhdenvertaisuudesta.

SALLITUT OIKEUSLÄHTEET

Sallitut oikeuslähteet ovat sellaisia, joita voidaan käyttää, kun velvoittavista oikeuslähteistä saadun tiedon avulla ei voida päätyä tulkintaratkaisuun.

Tällaisia oikeuslähteitä ovat:

- Lainopillinen kirjallisuus
- oikeusjärjestelmäämme lähellä olevat oikeusjärjestykset
- historiallinen oikeus

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Keskeisin kysymys on pohtia edellä mainittujen lähteiden perusteella hautaustoimen säädöksiä ja niiden soveltamista ja pohtia niihin liittyviä vastuu kysymyksiä ja palveluntuottamisen laatutasoa. Tavoitteena kysymysten varjolla on myös pohtia hautaustoimen palveluiden hinnoittelumallia ja syitä taustalla miksi palveluiden hinnat eroavat hyvin paljon eri osissa maata.

- Miten hautaustoimen säädösten tulkintaa ja eri toimintamalleja saataisiin yhtenäistettyä?

- Miten hautaustoimen hinnoittelua voidaan kehittää vastaamaan nykyisiä suosituksia?
- Miten hautaustoimessa esille tulevia erimielisyyksiä esim. hautapaikan haltijuudesta ja hautamuistomerkeistä on hyvä käsitellä seurakunnassa?
- Miten voidaan perehdyttää uusi työntekijä hautaustoimen asiakaspalveluun?

4 AINEISTONKERUU MENETELMÄT

Aineistoiston keruussa ensisijainen lähteenä on käytetty lainsäädäntöä. Lainsäädännön taustoja on tarkasteltu hallituksen esityksien kautta. Hallituksen esitykset tarkentavat osaltaan mitä lainsäätäjät säädetyllä lailla tarkoittaa.

Oikeuslähteet ovat säädösten tulkintojen kannalta merkittäviä. Oikeuslähteiden pohjaksi pyydettiin oikeusrekisteri keskukselta tiedossa olevien käsitelyjen tapauksien luettelo. Oikeuden päätöksissä olevat oikeuden perusteluosiot sisältävät selvityksen, miten oikeuslaitos lakia tulkitsee käytäntöön. Lisäksi tutkimalla eri oikeuslaitosten päätöksiä voidaan hahmottaa koko maan tasolla, onko lain tulkinnoissa vaihteluita. Korkeimpaan oikeuteen nostetut tapaukset nousevat merkittävimmiksi, koska korkeimman oikeuden ratkaisujen pohjalta myös alemmat oikeusasteet pääsääntöisesti linjaavat päätöksiänsä. On huomattava, että korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut luokitellaan heikosti velvoittavaksi oikeuslähteeksi, mutta yhteiskuntamme oikeuskäytäntö noudattaa ennakkopäätöksiä suhteellisen tarkasti. Aineistossa oli huomattavissa, että hautaustoimea koskevia päätöksiä oli yllättävän vähän. Päätökset kuitenkin olivat hyvin linjassa riippumatta asiaa käsitelleestä oikeuslaitoksesta.

Mikä laissa tai hallituksen esityksissä ei löytynyt tarkempaa selvitystä lain tarkoituksesta näistä lähetettiin lisätiedustelua sähköpostitse ministeriöiden vastaville viranhaltijoille tai eduskunnan kirjaamolle. Sähköpostitse asiantuntija apuna toimi myös kirkkohallituksen maankäyttöpäällikkö Harri Palo.

Hautaustoimen talouden taustoja selvitettiin kirkkohallituksen yleiskirjeistä, lainsäädännöstä sekä hallituksen esityksistä. Arviointia ja pohdintaa tehtiin myös kirkon taloustilastojen perusteella. Evankelisluterilaisella kirkolla on laaja ja avoin tilastotietokanta. Tilastojen antama tieto opinnäytetyössä on suuntaa antava ja ei täysin tarkka, koska kaikki seurakunnat eivät toimita tilastotietoja ja esimerkiksi hautainhoitorahastojen hoitovastuulaskelmia.

5 KÄSITTEISTÖ

Käsitteistön osuus on lainattu Suomen hautaustoiminnan keskusliiton julkaisusta (Laurasvaara, 2003)

VAINAJA

Kuollut henkilö

HAUTA

Hauta on alue hautausmaalla, jolle on määritelty pituus, leveys, sekä syvyysmitta. Hauta on hallinnollinen kokonaisuus.

HAUTATUNNUS

Jokaisella haudalla on kirjallinen hautatunnus

AINAISHAUTA (A-HAUTA)

Hauta, joka on lunastettu seurakunnalta määräämättömäksi ajaksi

SUKUHAUTA (B-HAUTA)

Hauta, joka on lunastettu seurakunnalta määräajaksi

ARKKUHAUTA-ALUE

Hautausmaan osa, joka on varattu arkkuhautauksia varten. Alueen hautoihin voidaan suorittaa myös tuhkahautauksia

HAUTAINHOITORAHASTO

Seurakunnalla on korvauksesta hoitoon otettujen hautojen hoitoa varten hautainhoitorahasto. Rahastot toimivat seurakunnan yhteydessä taloudellisesti erillään. Rahastoa voidaan hallinnoida osana seurakunnan budjettia tai erillisenä rahastona. Rahaston varoja ei saa käyttää seurakunnan tarpeisiin.

HAUDAN HALLINTA-AIKA

Se aika jona hautaan voidaan haudata saman suvun jäseniä

HAUTAMAKSU / HAUDA LUNASTUSMAKSU

Maksu, joka suoritetaan hautaa lunastettaessa tai aikaisemmin lunastetun haudan hallinta-aikaa jatkettaessa.

KOSKEMATTOMUUSAIKA

Tämän ajan kuluessa ei samaan hautasijaan saa haudata toista vainajaa arkussa. Koskemattomuusaika turvaa jokaiselle arkkuhautauksen hautasijalle oman hautarauhan. Koskemattomuusaika on vähintään 15 vuotta hautaamisesta laskien. Uurnahautoille ei ole lakisääteisesti määrätty koskemattomuusaikaa.

HAUTAMUISTOMERKKI

Merkki, joka asennetaan haudalle vainajan muistoksi. Se voi olla kiveä, metallia, puuta tai jotain muuta materiaalia. Muistomerkin on oltava kooltaan ja ulkonäöltään hautausmaan yleisilmeeseen sopiva. Se ei saa loukata vainajan muistoa eikä hautausmaan arvokkuutta. Seurakunnalla hautausmaan haltijana on oikeus määrätä, minkälaisia muistomerkkejä haudalle asennetaan tai mitä sieltä vietään pois. Hautamuistomerkin hoito kuuluu haudan haltijalle.

MUISTOMERKKISUUNNITELMA

Piirros, josta tulee ilmetä hautamuistomerkin muoto, materiaali, mitat, pintakäsittelytapa ja tekstin sisältö. Kyseinen piirros tulee toimittaa seurakunnan hyväksyttäväksi ennen muistomerkin valmistamista.

6 VIITEKEHYS

Tässä opinnäytetyössä otetaan kantaa ainoastaan Suomen evankelisluterilaisen kirkon järjestämään hautaustoimeen. Hautaustoimen palveluita järjestävät Suomessa myös ortodoksinen kirkko sekä yksityiset toimijat.

6.1 Suomen evankelisluterilainen kirkko ja hautaustoimi

Suomen evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluu noin neljä miljoonaa ihmistä. Kirkon jäsen kuuluu seurakuntaan, joka määräytyy hänen asuinpaikkansa mukaan. Seurakunnilla on laaja itsenäisyys ja sen hallinnosta kerrotaan tarkemmin osassa 6. Kirkon toiminnasta säädetään kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä ja kirkon toimintaa ja vapauksia sääteleviä lakeja on säädetty myös perustuslaissa.

Suomen evankelisluterilainen kirkko työllistää noin 20 000 ihmistä. Hautausmaa työssä työskenteli vuonna 2019 vakinaisesti 680 henkilö ja määräaikaisena 4134 henkilöä. (Kirkon työmarkkinalaitos 2019)

Evankelisluterilaisen kirkon hautausmaille haudattiin vuonna 2019 50610 vainajaa.

Tässä opinnäytetyössä perehdytään erityisesti hautaustoimen päättäviin henkilöihin, jotka ovat viranhaltijoita tai toimistotyöntekijöihin, jotka voivat olla työsuhteisia tai viranhaltijoita. Yhteistä tehtävissä on se, että koulutus alalle on niukkaa ja työ opitaan pääsääntöisesti perehdytyksien ja alalle erityisesti järjestettävien koulutuksien kautta.

6.2 Hautaustoimen tehtävät ja palvelunkuvaus

Hautaustoimen tehtävänä on hautausmaiden suunnittelu, rakentaminen, talous- ja henkilöstöasiat, hautaustoiminta, hautausmaiden toimintakunnossa pitäminen hautaustoimilain, kirkkolain, kirkkojärjestyksen, terveydensuojeluasetuksen, hautaustoimen ohjesäännön ja hautausmaiden käyttösuunnitelman sekä muissa laeissa ja asetuksissa olevien säädöksiin mukaisesti (Hautaustoimilaki 2003/457). Tehtävään kuuluvat myös hautainhoitorahaston alaisten sopimusten hoito ja ylläpito.

Hautaustoimen palveluissa erityisen tärkeinä asioina nousevat esille palvelun tuottamisen laatu ja palvelun tuottamisen taloudellisuus. Hautaustoimen palveluista ei kerätä voittoa vaan toiminnan tulee olla voittoa tuottamatonta.

Lähtökohtana tehtävien hoidossa on, että kulut katetaan valtion maksamasta korvauksesta ja hautaus-toimen maksutuotoista. Hautaus-toimen rahoituksesta kerrotaan seuraavassa kappaleessa.

Seurakunnat ovat saaneet vuodesta 2016 lähtien valtion talousarviomäärärahoista maksetun rahoituksen. Rahoituksella rahoitetaan seurakunnalle yhteiskunnallisesti tärkeäksi luokiteltuja tehtäviä

- Väestökirjanpitoa
- Hautaus-toimea
- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennuksien ja esineistön ylläpitoa

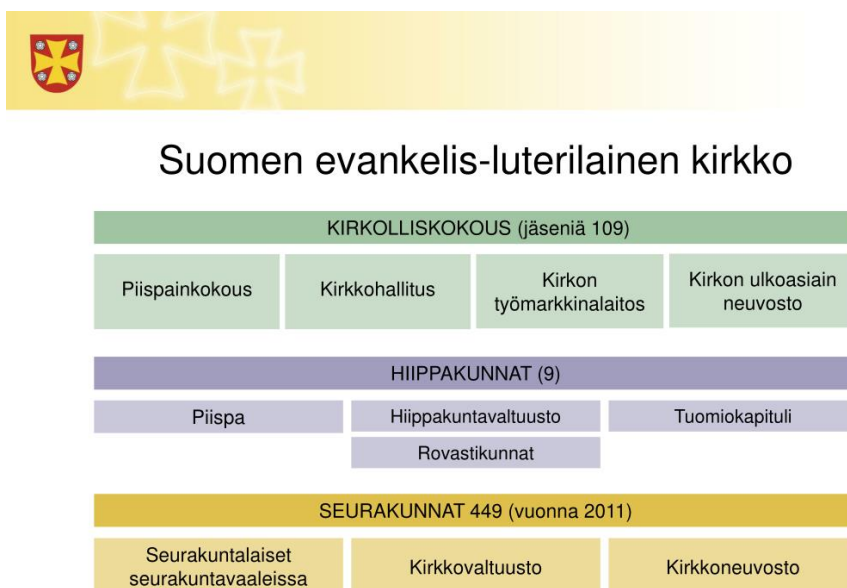
Valtionrahoitus ei laskennallisesti täytä kaikkia hautaus-toimen kuluja. Suositusten mukaan hautaus-toimi tulisi rahoittaa valtion maksamalla korvauksella sekä hautaus-toimesta kerättävillä maksutuotoilla. (Kirkkohallitus, 2012).

Hautaus-toimella on erilainen määrä sidosryhmiä riippuen seurakunnasta/seurakuntayhtymästä. Tässä opinnäytetyössä otetaan kantaa hautaus-toimen laissa määriteltyjen tehtävien kannalta olennaisiin sidosryhmiin. Näitä ovat

- Hautaus-toimistot
- Hautakivialan ja kivialan yrittäjät
- Haudankaivuun ollessa ostopalvelu ulkopuoliset yritykset
- Talvikunnossapidon ollessa ostopalvelu ulkopuoliset yritykset

7 SUOMEN EV.LUT KIRKON HALLINTO

Hallinto osuudessa on kuvattuna Suomen evankelisluterilaisen kirkon hallintoa ja päätöksentekoa.

Kuva 1. Suomen evankelisluterilaisen kirkon hallinto (Suomen ev.lut kirkko)

7.1 Viranhaltija

Virkasuhteella tarkoitetaan julkisoikeudellisen sektorin palvelussuhdetta, johon liittyy julkisen vallan käyttöä. Virkasuhde perustuu perustuslakiin. Julkinen valtakäyttö tarkoittaa oikeutta päättää yksityisen eduista, oikeuksista ja velvollisuuksista lainmukaisella tavalla. Edellä mainitussa virkasuhteessa työskentelevästä henkilöstä käytetään nimitystä viranhaltija (Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 304/2003)

7.2 Johtokunta

Kirkkovaltuuston päätöksellä seurakuntiin voidaan nimittää luottamushenkilöistäkin koostuvia johtokuntia antamaan lausuntoja ja tekemään heille delegoitujen valtuuksien piirissä edustamaansa alaa koskevia päätöksiä. Kirkkovaltuusto voi delegoida valtuutuksia johtokunnille. Jos johtokunnalle ei ole delegoitu valtuuksia, on johtokunta tällöin vain neuvova. Johtokunta voi koostua ainoastaan viranhaltijoista, mutta kirkkovaltuuston päätöksen mukaisesti siihen voi kuulua myös luottamushenkilöitä.

7.3 Kirkkoneuvosto / Seurakuntaneuvosto / Yhteinen kirkkoneuvosto

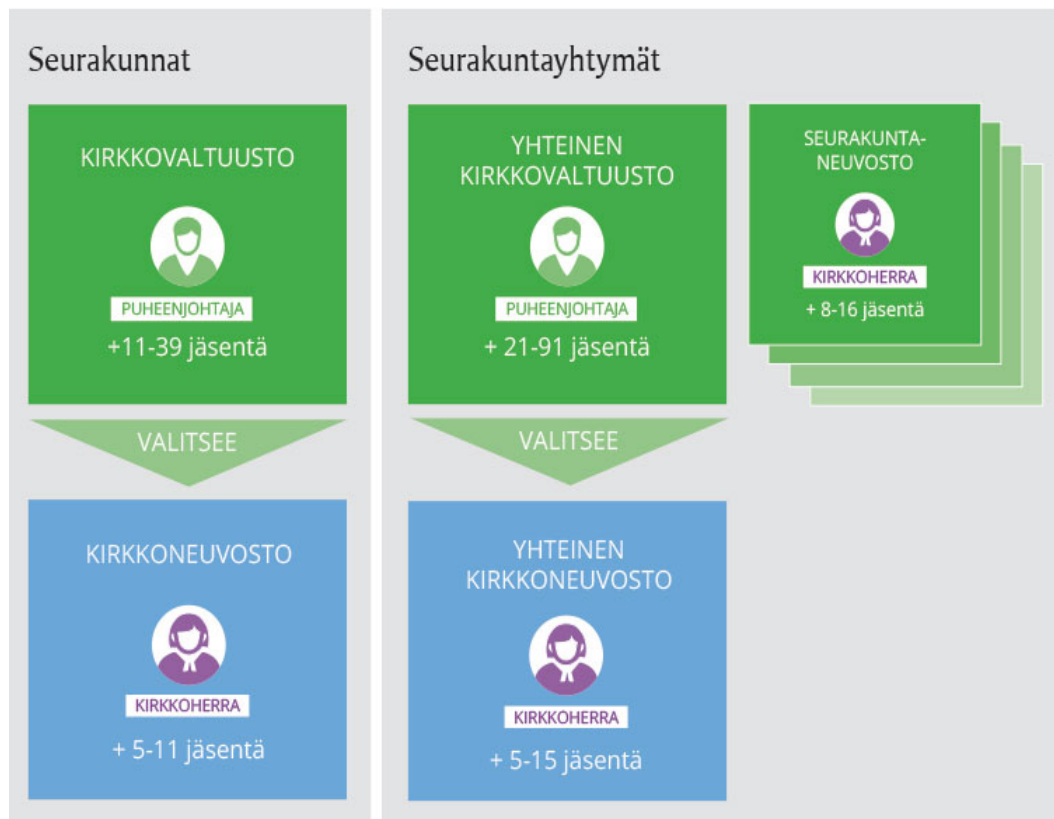
Kirkkoneuvosto on seurakunnan hengellisen ja muun toiminnan johdossa oleva luottamushenkilöelin. Se toimii kirkkovaltuuston valmistelu- ja täytäntöönpanoelimenä. Kirkkoneuvoston valitsee kirkkovaltuusto. Kirkkoneuvosto huolehtii seurakunnan yleisestä hallinnosta ja hoitaa seurakuntataloutta sekä seurakunnan omaisuutta. Kirkkoneuvosto edustaa seurakuntaa viranomaisiin päin ja tekee seurakunnan puolesta sopimuksia ja muita oikeustoimia. Kirkkoneuvosto valitsee seurakunnan viranhaltijat ja työsuhteiset vakituiset henkilöt. Tämä oikeus voidaan delegoida ohjesäännössä myös muulle hallintoelimelle tai yksittäiselle viranhaltijalle. Kirkkoneuvoston puheenjohtajana toimii kirkkoherra.

Seurakuntayhtymissä valitaan paikalliset seurakuntaneuvostot. Seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston valitsee vaaleilla valittu yhteinen kirkkovaltuusto.

Kirkkolain 17 luvun 6§:n mukaan kirkkoneuvosto ratkaisee erimielisyyden hautaoikeudesta, hautaoikeuden haltijasta, siitä keitä hautaan voidaan haudata, haudan haltijan velvollisuuksista tai muusta hautaa tai hautaamista koskevasta asiasta, jollei hautaustoimilaissa ole toisin säädetty. Seurakuntayhtymissä tämä päätösvalta on yhteisellä kirkkoneuvostolla. Päätösvalta voidaan osittain delegoida myös johtokunnille tai paikallisille seurakuntaneuvostoille.

7.4 Kirkkovaltuusto / Yhteinen kirkkovaltuusto

Seurakuntavaaleissa neljän vuoden välein valitaan seurakunnan ylimmän päättävän elimen kirkkovaltuuston jäsenet. Kirkkovaltuusto johtaa seurakunnan toimintaa. Kirkkovaltuusto valitsee kirkkoneuvoston, joka vastaa käytännön johtamisesta ja valmistelelee asiat kirkkovaltuuston päätettäväksi. Seurakuntayhtymissä valitaan kaikkien seurakuntien yhteinen kirkkovaltuusto (Suomen Ev.Lut Kirkko). Kirkkovaltuusto myös nimittää mahdollisesti muodostettavien johtokuntien jäsenet.

Kuva 2. Hallintokaavio seurakunnat ja seurakuntayhtymät (Suomen Ev.lut Kirkko)

7.5 Tuomiokapituli

Tuomiokapituli hoitaa hiippakunnallista toimintaa, hallintoa ja taloutta. Se valvoo ja tukee seurakuntien toimintaa ja hallintoa. Tuomiokapituli hoitaa papiston ja lehtorien henkilöstöasioita ja valvoo heidän ja seurakunnan muiden työntekijöiden tehtävien hoitoa. Tuomiokapitulia johtaa piispa, Hän toimii tuomiokapitulin puheenjohtajana ja hiippakunnan ylimpänä hengellisenä kaitsijana. Tuomiokapitulिन varapuheenjohtajana toimii tuomiorovasti. Muina jäseninä on kaksi pappisassessoria, yksi maallikkojäsen, lakimiesassessor ja hiippakuntadekaani.

Tuomiokapituliksi kutsutaan myös yleisesti virastoa, jonka muodostavat piispan avustajat sekä hallintovirkamiehinä lakimiesasessori ja notaari sekä hiippakunnallista toimintaa hoitavat hiippakuntadekaani ja hiippakuntasihteerit.

Tuomiokapitulin vahvistaa hautausmaiden käyttösuunnitelmat ja hautausmaa-kaavat. Uuden hautausmaan perustamisessa tai jos vanha hautausmaa alue muuttuu olennaisesti, toimitetaan hautausmaa kaava ja hautausmaan käyttösuunnitelma kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

7.6 Kirkkohallitus

Kirkkohallitus on kirkon yleisviranomainen, joka hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa. Kirkkohallituksen tehtävä on valmistella asioita kirkolliskokoukselle, huolehtia kirkolliskokouksen päätösten täytäntöönpanosta ja antaa valtioneuvoston kirkolta pyytämät lausunnot, jollei lausunnon antaminen ole kirkolliskokouksen tehtävä.

Hautausmaiden säädökset

Kirkkohallituksen tärkeimmät päätökset tehdään kirkkohallituksen täysistunnossa, joka kokoontuu yleensä kerran kuussa Helsingissä. Täysistunnon jäseniä ovat arkkipiispa, piispainkokouksen valitsemat kaksi piispaa sekä kirkolliskokouksen valitsemat kaksi pappia ja yhdeksän maallikkoa, yksi jokaisesta hiippakunnasta.

Osa kirkkohallituksen päätöksistä tehdään virastokollegiossa, johon kuuluvat kirkkoneuvoksen viroissa olevat kuusi viranhaltijaa. Virastokollegio kokoontuu viikoittain. (Suomen ev.lut. kirkko)

7.7 Kirkolliskokous

Kirkolliskokous on kirkon ylin päättävä elin. Kirkolliskokous päättää seurakuntien työtä ja kirkon oppia koskevista keskeisistä linjauksista. Kirkolliskokous päättää myös kirkon hallinnosta ja taloudesta. Kirkolliskokous vaikuttaa myös kirkolliseen lainsäädäntöön. Kirkolliskokous muokkaa kirkkolain sisällön ja tekee siitä esityksen eduskunnalle. Eduskunta hyväksyy tai hylkää esityksen, mutta se ei saa muuttaa teknisiä muutoksia lukuun ottamatta (mm. kirjoitusvirheet) esityksen sisältöä.

8 HAUTAUSTOIMEN HALLINTO

8.1 Hautausmaiden talous

Evangelisluterilainen kirkko huolehtii useista yhteiskunnallisista tehtävistä osana toimintaansa. Näistä tehtävistä kolme on kirkolle osoitettu lainsäädännöllä. Suomen evangelisluterilaiselle kirkolle on säädetty velvoitteeksi järjestää yleinen

hautaustoimi, väestökirjanpidon tehtäviä sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito. Hautaustoimen hoitamisesta säädetään hautaustoimilaissa, Väestökirjanpidon tehtävistä väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa ja kulttuurihistoriallisten rakennusten ja esineistön ylläpidosta säädetään rakennusperinnön suojelemisesta annetussa laissa, muinaismuistolaissa sekä kirkkolaissa.

Hautaustoimen kustannusten kohdentaminen on määritelty Kirkkohallituksen yleiskirjeessä 13/20212 liitteessä 2.

8.2 Hautaustoimen ohjesääntö

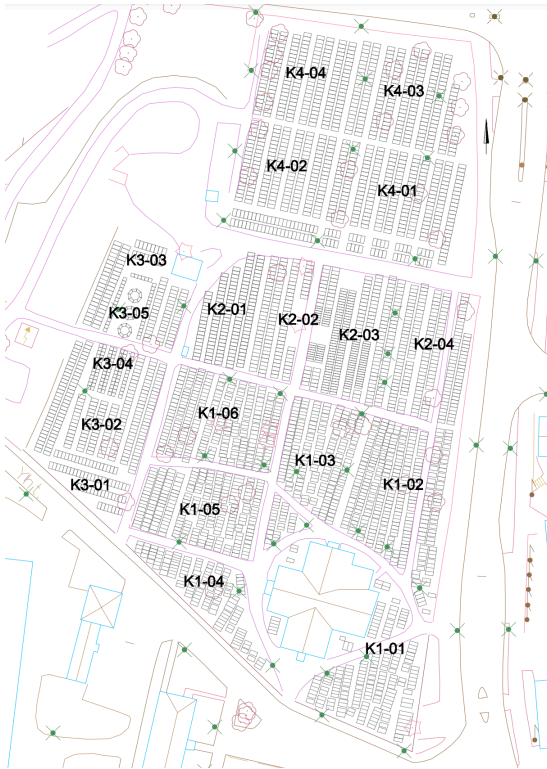
Hautaustoimen ohjesääntö on ohjekokoelma, jossa kerrotaan määräykset haudoista, hautakirjanpidosta, hautaoikeuden haltijan oikeuksista ja velvollisuuksista, määräykset haudan hoidolle asetettavista vaatimuksista, hautamuistomerkkien hyväksymisestä ja hautausmaalla tai hautausmailla noudatettavasta järjestyksestä ja hautaustoimen hallinnosta. Niissä seurakunnissa, joissa on krematorio, voidaan ohjesääntöön lisätä tuhkausta koskevat säädökset. Hautaustoimen ohjesääntöön hyväksyy kirkkovaltuusto ja sen vahvistaa tuomiokapituli. (Laurasvaara, s.8, 2003)

8.3 Hautausmaan käyttösuunnitelma ja hautausmaan kaava

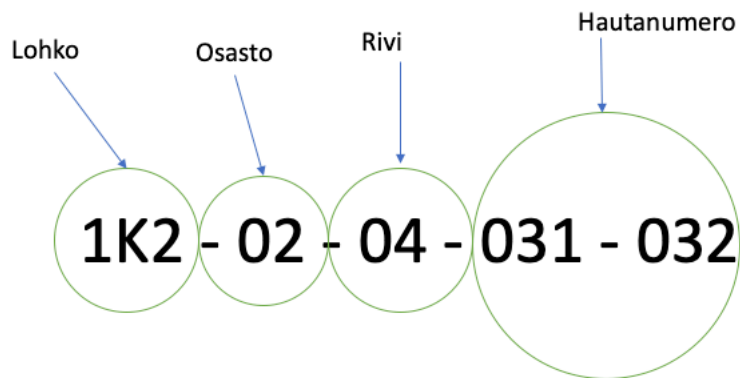
Hautaustoimilain 5 luvun pykälän 12 mukaan hautausmaan ylläpitäjän on pidettävä rekisteriä, josta ilmenevät vainajan:

- 1) Sukunimi ja etunimet
- 2) syntymäaika tai henkilötunnus
- 3) kuolinaika
- 4) hautaamisajankohta
- 5) hautaamistapa
- 6) haudan sijainti

Hautausmaan kaavassa havainnollistetaan kuvallisesti mm. hautausmaan yleissuunnitelma, erilaiset hauta-alueet ja hautapaikkojen sijoittuminen maastoon.

Kuva 3. Esimerkki hautausmaa kaavan yleiskartasta (Lempäälän seurakunta)

Kuva 4. Esimerkki hautatunnuksen rakenteesta, jolla hauta löydetään hautakartoista. Esimerkki Lempäälän seurakunnasta.

Hautausmaan käyttösuunnitelma on hautausmaakaavan sanallinen selitys. Siihen sisältyy määräyksiä alueiden käyttöönotto järjestyksestä, niiden käyttötavasta ja käyttötarkoituksesta. Hautausmaan käyttösuunnitelmassa selvennetään myös yksityiskohtia, jotka eivät selviä piirustuksista.

Suunnitelmassa selostetaan kokonaisuutta ja yksityiskohtia esimerkiksi hautojen mitoitusta, hautojen hallinta-aikojaa ja hautoihin sekä muistomerkkeihin liittyviä

rajoituksia. Käyttösuunnitelmassa otetaan huomioon eri aikoina perustettujen hautausmaan ominaispiirteiden säilyttäminen. Lisäksi siinä esitetään hautausmaan käytön ja hautausalueiden sekä hautapaikkoihin liittyvät erityiset rajoitukset. (Laurasvaara, s.9, 2003)

8.4 Hautauspalvelujen ja hautainhoidon hintojen määräytyminen

Hautauspalveluiden hinnoittelusta määrätään Kirkkolain 17 luvussa 9 Pykälässä, että hautasijan luovuttamisesta ja hautaamiseen liittyvistä palveluista tulee periä maksu.

Hautaustoimea rahoitetaan julkisilla verovaroilla. Hautauspalvelujen hinnat määräytyivät vainajan kirkkoon kuulumisen mukaan. Kirkkoon kuulumattomalta vainajalta perittiin kirkkoon kuuluneen vainajaan verrattuna huomattavastikin korkeampia hautauspalvelumaksuja. Vuoden 2004 alussa voimaan astunut hautaus-toimilaki teki hinnoittelumallin lainvastaiseksi. Hallituksen esityksessä hautaus-toimilaikisipääätösnumero 14/0081/1 katsottiin, että hautaustoimi on seurakunnalle osoitettu yhteiskunnallinen tehtävä, jota rahoitetaan julkisilla verovaroilla yhteisöveron kautta. Koska tehtävä on yhteiskunnallinen, se ei saa olla syrjivä vaan yhdenvertainen uskontokuntaan kuulumisesta riippumatta.

Hautaustoimilain 2 luvun neljännen pykälän mukaan seurakunnalla on velvollisuus osoittaa hautasija vainajalle, jonka kotikunta oli kuolinhetkellä seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella. Ulkokuntalaiselle tällaista osoitusvelvollisuutta ei lain mukaisesti ole. Lain esivalmistelutöissä katsotaan, että hautaustoimilain mukaan kirkolla on oikeus periä korkeampi hautausmaksu muun paikkakunnan asukkaalta. Kirkkohallituksen yleiskirjeissä hautaustoimen palveluiden hinnoitelluista määritellään, että hinta ero maksujen välillä ei saa olla kohtuuton. Hautaustoimilain mukaan maksujen tulee olla muutoin yhtenäiset.

Lain kuudennen pykälän mukaan seurakunta tai seurakuntayhtymä voi myöntää osittaisen tai kokonaan maksuvapautuksen, mikäli vainaja on ollut veteraani, veteraanin aviopuoliso tai muu siihen rinnastettava syy. (HE 19/2006) Seurakunta voi päätöksellään myöntää siis maksuvapauden myös muihin Suomeen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleisiin. (J. Hiitola, henkilökohtainen tiedonanto, 26.7 2021)

Seurakuntataloudet päättävät hautaustoimen maksuista itsenäisesti lain määräämissä rajoissa. Hautaustoimilain mukaisesti maksut saavat olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruiset. Perittävät maksut tulevat perustella ja perusteluista tulee käydä ilmi hautaustoimelle aiheutuvat kustannukset. 2004 vuonna hautaustoimilain ja yhteisöveron myöntämisen ajatuksena oli, että hautaustoimen kustannukset voitaisiin kattaa yhteisöverolla ja hautaustoimen maksutuotoilla. Tavoitteena oli, että hautaustoimen rahoittamiseen ei enää laskennallisesti käytettäisi kirkollisverovaroja. (Kirkkohallitus 2012)

Hautaustoimilain kuudes pykälä kuitenkin koskee vain hautauspalvelun kannalta olennaiset ja välttämättömät palvelut. Hallituksen esityksessä hautaustoimilaiksi (HE 204/2002) todetaan, että esimerkiksi kellojen soitosta, kappeli tai kirkkotilan vuokrassa edellä mainittua enimmäishinnoittelun määrää ei ole.

Hallituksen esityksessä ei ole tarkasti määritelty hautauspalveluiden kannalta oleellisia tehtäviä. On yleisesti pidetty, että hautaamiseen liittyvät palvelut kattavat vain välttämättömät mm. Haudan avaus ja peittäminen ja hautapaikka maksun. Muista tarjottavista hautaamiseen liittyvistä palveluista ja niiden hinnoittelusta päättää seurakunnan kirkkovaltuusto.

Maksuja koskevat päätökset on perusteltava ja perusteluista tulee käydä ilmi hautaustoimesta aiheutuvat kustannukset.

Hautainhoitopalveluiden hinnoista määrätään hautaustoimilaissa. Toinen luku ja kuudes pykälä määrittelee, että maksut saavat olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvat kustannukset ja maksujen perusteet tulee olla kaikille samat (Kirkkohallitus 2020). Toisin kuin hautauspalveluiden kohdalla maksuissa ei saa olla eroavaisuuksia vaan maksuperusteiden tulee olla yhdenvertaiset.

Hautainhoidon hinnat määrittelee paikallisen seurakunnan kirkkovaltuusto talousarvion laatimisen yhteydessä ja seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkovaltuusto.

Hautainhoitorahasto voi olla erillinen rahasto tai osa seurakunnan käyttötalousarviota. Hautainhoitorahasto ei saa olla voitollinen vaan maksujen rahaston hoidossa tulee huolehtia siitä, että hinnat vastaavat palvelun tuottamisesta aiheutuneita kuluja.

8.5 Hautakirjanpito

Hautaustoimilain 5 luvussa ja 12 §:ssä säädetään hautarekisteristä. Hautausmaan ylläpitäjän tulee ylläpitää rekisteri, josta ilmenevät vainajan:

- Sukunimi ja etunimet
- syntymäaika tai henkilötunnus
- kuolinaika
- hautaamisajankohta
- hautaamistapa
- haudan sijainti

Vainajista, joiden tuhka on sijoitettuna muistolehtoon tai vastaavaan paikkaan, merkitään edellä mainitut tiedot lukuun ottamatta haudan sijaintia. Hautausmaan ylläpitäjän tulee säilyttää rekisteri pysyvästi (Hautaustoimilaki 475/2003)

Laki julkisista arkistoista tuli voimaan vuonna 1939. Lain mukaan evankelisluterilaisen kirkollisten arkistojen hoitamisesta säädetään kirkkolaissa. Kirkkolakiin lisättiin vuonna 1933 vaatimus, että seurakunnalla tuli olla tuomiokapitulin

määräysten mukainen ja muutoin tarkoitukseen hyväksyty arkistointihuone. Kirkkolain seurakuntien arkistoja koskevia säännöksiä uudistettiin vuosina 1975 ja 1993. Piispainkokouksen vuonna 1954 kirkonarkistojen ohjesäännössä on esitetty kirkonarkistojen järjestelykaava, jossa mainitaan;

- Hautaluettelot ja -kortistot
- Hautausmaiden hoito
- Hautausmaapuutarha
- Hautausmaan perustaminen ja hoito
- Hautausmaa kiinteistöä koskevat asiakirjat
- Hautainhoitosopimukset
- Hautausmaakartat

(Kirkkohallituksen virastokollegio 2007)

Kirjallisen arkiston rinnalla on nykyään käytössä digitaalinen hautakirjanpito. Palveluntarjoajat tarjoavat usein rajapintaa kirkon yhteiseen sähköiseen rekisteriin Kirjuriin. (Salla Rantala 2013)

8.6 Hautainhoitorahaston hallinto

Seurakunta voi kirkkolain mukaisesti korvausta vastaan ottaa hautapaikan hoitoonsa. Seurakunta voi myös tehdä hoitosopimuksia siten, että korvaukset sijoitetaan erilliseen rahastoon, jonka varoilla hoitosopimushautoja hoidetaan (Kirkkolaki 1054/1993) Haudanhoitosopimukseen liittyvä kirjanpito voidaan hoitaa myös ilman hautainhoitorahastoa osana seurakunnan kirjanpitoa. Seurakunta perustaa hautausmaiden pääluokkaan oman tehtäväalueen haudanhoitosopimukseen liittyvien tulojen ja menojen kirjaamista varten. Yli yhden vuoden pituiset hautainhoitosopimukset kirjataan vieraaseen pääomaan saaduiksi ennakoiksi ja ne puretaan jaksotussääntöjä noudattaen. (Kirkkohallitus 2020)

Hautainhoitorahastolle laaditaan aina kirjallinen sääntö kirkkohallituksen laatiman mallipohjan mukaisesti. Hautainhoitorahaston säännön seurakunnassa hyväksyy seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto.

Hautainhoitorahastolle tehdään vuosittain kirjanpitolain mukainen tilintarkastus.

9 HAUTAAMINEN

Hautaaminen osiossa on pois suljettu vainajan siunaamiseen liittyvät oikeudelliset kysymykset, jotka on tarkemmin mainittu Kirkkojärjestyksen toisessa luvussa pykälässä 23.

Hautauksen järjestäminen on oikeus eikä velvollisuus. Mikäli vainajalla ei ole omaisia tai omaiset tai läheiset kieltäytyvät hautauksen järjestämisestä, siirtyy

hautauksen järjestämisvastuu yhteiskunnalle. Tämä tehtävä on käytännössä delegoitu kuntien ja kaupunkien sosiaaliviranomaisille.

Hautaamisesta yleisesti määritellään hautaustoimilaissa, kirkkolaissa ja terveys- ja suojeluasetuksessa. Kuitenkin haudan tarkemmista mitoista tai arkkujen ja uurnien laadusta ei määritellä lain ja asetusten tasolla vaan ainoat viittaukset näihin löytyvät hautaustoimen malliohjesäännöstä.

Suomen hautaustoiminnan keskusliitto laati uurnien ja arkkujen laatujärjestelmän. Laatujärjestelmä laadittiin vuonna 2007. Laatujärjestelmä kuitenkin pysyi suosituksena ja sitä ei otettu alan standardiksi. Kirkkolain mukaan seurakunnilla on oikeus määritellä hautausmaalle ja krematoriolle tulevien arkkujen ja uurnien laatu. Siten käytännössä siirtymäajan jälkeen arkkujen ja uurnien valmistajat ovat ottaneet laatujärjestelmän suositukset käyttöön pääohjeistukseksi.

9.1 Hautauksen järjestäminen

Hautaustoimilain 8 luku 23 pykälässä säädetään hautauksen järjestäjästä seuraavaa:

”Jollei vainaja ole eläessään nimenomaisesti toivonut tietyn henkilön huolehtivan hautaamiseen, tuhkaamiseen ja tuhkan käsittelyyn liittyvistä järjestelyistä, voivat järjestelyistä huolehtia vainajan eloonjäänyt puoliso tai kuolinhetkellä vainajan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa jatkuvasti elänyt henkilö sekä lähimmät perilliset.

Jos 1 momentissa tarkoitetut henkilöt eivät pääse yksimielisyyteen hautaamisen tavasta, paikasta tai hautaustoimituksesta, käsitellään asia 1 momentissa tarkoitetun henkilön kanteesta siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiiriin vainajan kotikunta hänen kuollessaan kuului.”

Jollei kukaan 1 momentissa tarkoitetuista henkilöistä huolehdi järjestelyistä, voi myös muu vainajan läheinen huolehtia niistä. Muussa tapauksessa järjestelyistä huolehtii se kunta, jossa vainajalla oli kuollessaan kotikuntalaisia tarkoitettu kotikunta, tai, jos vainajalla ei ollut kotikuntaa, se kunta, jossa vainaja kuollessaan asui.

Jos hautausjärjestelyistä on huolehtinut muu kuin pesän osakas, on hän oikeutettu saamaan kuolinpesän varoista korvauksen kohtuullisista hautauskuluista.

Opinnäytetyötä laatiessa käräjäoikeuksilta tiedusteltiin sähköpostin välityksellä asiasana haulla käräjäoikeuden tuomioita hautaustoimilain mukaisista hautauksen järjestämisen erimielisyyksistä. Vastauksien perusteella käsittelyjä ei ollut, vaikka mediassa on esitelty tapauksia, jotka ovat edenneet hovioikeuksiinkin saakka. Tämä voi oletettavasti johtua siitä, että hautausasia on käsitelty toisen asian käsittelyn yhteydessä, jolloin tietoa ei ole helposti sähköisestä arkistosta löydettävissä. Lisäksi oikeuden diaarikaavoissa ei ole erikseen hautaamiseen liittyviä kysymyksiä, joka vaikeuttaa käsiteltyjen tapauksien etsintää.

Hautausjärjestelyistä vastaavalla/vastaavilla henkilöillä on velvollisuus kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia hautaamisessa, tuhkaamisessa ja tuhkan käsittelyssä. Viimeisen toiveen toteuttamiseen liittyvät tyypilliset kysymykset koskevat esimerkiksi hautausmuotoa, hautapaikan valintaa ja hautaustoimitusta. Vainajan uskonnollinen tai muu katsomus tulisi ottaa huomioon harkittaessa hautaustoimituksen mahdollista uskonnollista sisältöä. (Aluehallintovirasto)

Hautauksen tulee aina järjestää ensisijaisesti vainajan toivoma henkilö. Hautausjärjestelyiden hoitamisessa avio-/avopuoliso on yhtenäisessä asemassa vainajan lähimpien perillisten kanssa.

On huomioitavaa, että ainoastaan yhteiskunnalle hautaamiseen liittyvä tehtävä on velvoittava. Jos vainajalla ei ole läheisiä tai läheiset kieltäytyvät hautajaisten järjestämisestä, hautajaisten järjestämisvastuu on vainajan viimeisen kotikunnan sosiaalitoimella.

9.2 Hautaamiskustannukset

Ensisijaisesti hautaamiseen liittyvistä kustannuksista vastaa aina hautauksen järjestäjä. Hautauksen järjestäjällä on oikeus saada korvauksen kohtuullisista kustannuksista (Hautaustoimilaki 457/2003). Hautaamiseen liittyvät kustannukset ovat kuolinpesältä ensisijaisiksi luokiteltavia kustannuksia. Mikäli hautaukseen liittyvät kustannukset ylittävät kuolinpesän varat, vastaa kuluista hautauksen järjestäjä.

Turun käräjäoikeudessa asetettiin vireille 17.6.2009 velkasuhteeseen perustuva erimielisyys. Riita koski palvelusopimusta, jolla on sovittu tuhkauksesta seurakunnan kanssa. Kantajana tapauksessa oli Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän käyttämä perintäyrittäjä Lindorf Oy. Riita koski laskua, joka oltiin aluksi lähetetty Vainajan A perikunnalle ja tämän jälkeen perintälasku osoitettu Vainajan A perikunnan ainoalle osakkaalle Henkilölle B. Henkilö B kiisti olevansa henkilökohtaisesti vastuussa laskun maksamisesta. Henkilö B vetosi hallituksen esityksen 14/2004 perusteluihin, että osakas on henkilökohtaisesti vastuussa vain jos perunkirjoituksen määräpäivää ei ole noudatettu tai osakas on antanut vääräksi tietäänsä tietoa perunkirjoituksessa.

Käräjäoikeus antoi tuomionsa 11.11.2009. Käräjäoikeus tuomitsi Henkilön B maksamaan laskun. Käräjäoikeus katsoi, että Henkilö B ei ollut kiistänyt, että lasku olisi osoitettu hänen nimellensä ja että olisi sovittu, että laskun suorittaa yksinomaan kuolinpesä. Täten oikeus katsoi perintökaaren 21 luvun 4§:n nojalla, että vastaaja on vastuussa laskusta, jonka hän on tehnyt omalla nimellään kuolinpesän lukuun

Asia vietiin eteenpäin Turun hovioikeudelle. Hovioikeus katsoi asiaa hieman toisin, mutta piti käräjäoikeuden päätöksen ennallaan. Pesän lukuun tehdystä velasta vastaa perintökaaren 21 luvun 4§:n mukaan sen tehnyt osakas, jollei muuta ole sovittu tai katsottu tarkoitetun tai muulla tavoin toisin säädetä. Ennen

päätöksen antamista Lindorf Oy oli palauttanut maksun Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymälle ja yhtymä osoitti velan suoraan Henkilölle B, kuka palveluiden tilaajana on vastuussa maksun suorittamisesta.

Hovioikeudessa annettu päätös alleviivaa osaltaan sitä, että hautauskulujen maksamisessa ensisijainen maksuvelvollisuus on aina palveluiden tilaajalla eli hautauksen järjestäjällä.

Jos vainaja on ollut varaton, voi hautauksen järjestäjä hakea avustusta hautauskuluihin vainajan viimeisen kotikunnan sosiaalitoimen kautta täydentävänä toimeentulotukena. Täydentävän toimeentulotuen myöntämisperusteet päättää aina kunta.

Hautausavustus luetaan täydentävän toimeentulotuen piiriin henkilön tai perheen erityiseksi tarpeeksi tai olosuhteesta johtuvaksi menoksi. Toimeentulotukilain hautausmenoja käsitellään jonkin verran sosiaali- ja terveysministeriön toimeentulotukilain soveltamisoppaassa vuodelta 2013. Koska hautaus avustus lukeutuu toimeentulotukilain piiriin kunta/kaupunki voi ottaa huomioon kuolinpesän varat mutta myös lesken tulot ja varallisuuden. Ohjeita kuitenkin sovelletaan hyvin eri tavoin eri kunnissa ja kaupungeissa.

Hautaamiskuluja maksamatta jättäminen ei saa olla este palveluiden saatavuudelle. Hautaustoimilaki ja kirkkolaki sekä lakien esivalmistelutyöt eivät sisällä sanktioita maksujen laiminlyömiselle ja siten mm. hautaoikeus hautapaikkaan tulee luovuttaa. Mikäli hautaamiseen liittyvät kulut jätetään maksamatta seurakunta voi periä saattaa kulut perittäväksi ulosoton kautta hautausjärjestelijältä.

9.3 Hautapaikka

Hautaustoimilain 2 luvun 4 pykälän mukaisesti seurakunta tai seurakuntayhtymä on velvollinen osoittamaan hautasijan vainajalle, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta oli kuolinhetkellä seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueella. Jos vainajalla ei ole kotikuntalaissa määriteltyä kotikuntaa, osoitetaan

Hautausmaan mallikäyttösuunnitelman yleisien mittojen mukaisesti seurakunnalla on vakiintunut käytäntö, että yhden arkkuhautasijan leveys on yksi metri ja pituus 2,5 metriä. Arkkuhautasijaan voidaan haudata arkkuhautauksia ja uurnahautauksia. Uurnahautapaikkaan voidaan haudata ainoastaan uurnahautauksia.

Uurnahautojen koko ja uurnahautauksien määrä voi vaihdella uurnahautapaikan koon mukaan. Hautojen koot määritellään hautausmaan käyttöohjesäännössä ja hautausmaa kaavassa.

Hautapaikkojen hallinta-aikaa koskevat säädökset tulivat kirkkolakiin vuonna 1954. Tätä aiemmin vuoden 1869 kirkkolaisissa oli haudan hallinnasta vain yksi maininta. Silloisen lain mukaan kirkonkokouksen käsiteltäväksi kuuluivat sopimukset hautasijoista ja sopimukset maksuista hautasijojen käyttämisestä.

(Kirkkohallituksen virastokollegio 2007) Kirkonkokous on tarkoittanut seurakunnan äänivaltaisten jäsenten kokousta ja se on valinnut mm. seurakunnan luottamuselimet ja papit. Kirkonkokoukset valinnat ovat nykyisin kaikki itsenäisiä toimituksia tai vaaleja niin nimeä kirkonkokous ei enää käytetä, vaikka eräitä sen piirteitä onkin säilytetty. (Ev.lut kirkko)

Vuonna 1929 piispainkokous antoi malliohjesäännön seurakuntien hautausmaita varten. Malliohjesäännön mukaan hautapaikat jaetaan

Yksityishautoihin

A – hautapaikka ainiaksi

B – hautapaikka määrääjäksi

ja yhteisiin hautoihin eli linja-/rivihautoihin (varustettu hautakorteissa usein kirjaimella C)

Yhteishautoja tuli varata jo hautausmaan karttoja laatiessa eri osille hautausmaat, jotta hautausmaalle ei muodostunut mitään erityistä varattomien aluetta.

Kirkkohallituksen yleiskirjeellä numero 30/1973 suositeltiin ainaishautojen myynnin lopettamista ja hautapaikkaoikeus myönnetään kerrallaan korkeintaan 50 vuodeksi. Seurakunnan hautausmaan ohjesääntöä tuli yleiskirjeen mukaan tältä osin muuttaa. Ainaishauta vaihtoehtona poistui kirkkolaista vuoden 1993 lopussa siten, että vanha hautapaikka säilyy edelleen ainaishautapaikkana, ellei se palaudu seurakunnalle esim. hoitamattomuuden perusteella (Kirkkohallitus 2007).

Vähimmäisaika luovutukselle on terveydensuojeluasetuksessa määritelty vainajan koskemattomuusaika eli 15 vuotta. Seurakunnat määrittelevät hautojen hallinta-ajat paikallisesti hautausmaan käyttösuunnitelmassa.

9.4 Oikeus tulla haudatuksi hautaan

Oikeus tulla haudatuksi hautapaikkaan määritellään Kirkkolain 17 luvussa. Pykälässä kolme määritellään, että siitä keitä hautaan voidaan haudata, sovitaan hautapaikkaa luovutettaessa. Saman luvun pykälän neljä mukaan hautaan saadaan ensisijaisesti haudata vainaja, jota varten hauta on luovutettu, ja tämän puoliso sekä lisäksi sattuneiden kuolemantapausten mukaisessa järjestyksessä suoraan etenevässä tai takenevässä polvessa oleva sukulainen ja tämän puoliso. Jollei tällaista sukulaista ole tai jos hautaoikeuden haltija siihen suostuu, hautaan saadaan haudata vainajan sisar ja veli sekä heidän lapsensa, sanottujen henkilöiden otto- ja kasvattilapset sekä näiden kaikkien puoliset. Hautaoikeuden haltijan suostumuksella voidaan hautapaikkaan haudata muunkin henkilön, milloin siihen on erityinen syy.

Hallituksen esitykseksi kirkkolaiksi todetaan selkeästi, että valittu sanamuoto edellä mainitussa pykälässä koskee aviopuolisoa. Avopuolison hautaamisesta samaan hautapaikkaan tulee pyytää lupa hautapaikan haltijalta.

Kuopion hallinto-oikeus käsitteli vuonna 2009 Parikkalan seurakunta koskevaa kirkollisvalitusta. Henkilö A oli vaatinut, että Vainaja B tulee haudatuksi hautaan

avopuolionsa Vainaja C:n kanssa. Hautaan haudatut henkilöt olivat Vainajan C sukulaisia. Hautapaikan haltija Henkilö D oli kieltänyt hautaamisen hautapaikkaan. Kuopion hallinto-oikeus katsoi, että Vainaja B:llä ei ollut oikeutta tulla haudatuksi hautapaikkaan, koska hautaan oikeutetuista henkilöistä ei oltu sovittu hautaa luovutettaessa, Vainaja B ei ollut Vainajan C aviopuoliso ja hautaoikeuden haltija ei antanut lupaa haudata hautapaikkaan.

9.5 Hautaoikeuden haltija

Hautapaikan hallinnasta määritellään kirkkolain 17 luvussa seuraavaa:

”Hautaoikeuden haltija edustaa niitä, joita voidaan haudata hautaan, sekä käyttää puhevaltaa hautaa koskeissa asioissa siten kuin hautaustoimilaissa sekä tässä laissa ja sen nojalla säädetään tai määrätään.” (Kirkkolaki 1054/1992)

Omaisten valitsevat hautapaikan haltijan ja valintaan vaaditaan yksimielinen päätös. Mikäli päätös ei ole yksimielinen tekee päätöksen hautaoikeuden haltijasta seurakunnan kirkkoneuvosto tai seurakuntayhtymän yhteinen kirkkoneuvosto.

Hautaoikeuden haltijan nimeämisestä ja hautaoikeuden haltijan oikeellisuudesta on olemassa vaihtelevia tulkintoja.

Merkittävin päätös hautaoikeuden haltijuutta koskien käsiteltiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa (diaari nro. 1796/1/03) vuonna 2004. Porvoon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkoneuvosto oli päättänyt hautapaikan haltijuutta koskevassa erimielisyydessä myöntää haudan haltijuuden hautapaikkaa hoitaneelle hautaan ensimmäiseksi haudatun henkilön takenevassa polvessa olevalla sukulaiselle A. Hautapaikkaan on haudattu ensimmäiseksi henkilön A äiti ja tämän jälkeen hänen isänsä B. Päätökseen hakivat muutosta henkilön B lapset vainajan ensimmäisestä avioliitosta.

Merkittävän päätöksen tekee se, että kirkkolain mukaan oikaisuvaatimuksen tehneet eivät olleet takenevassa polvessa sukua hautapaikkaan ensimmäiseksi haudatulle henkilölle. Muutosta haettiin Porvoon tuomiokapitulista. Porvoon tuomiokapituli myönsi päätöksessään ongelman sukulaisuussuhteessa, mutta tuomiokapituli katsoi menettelyn vääräksi koska toisen sukuhaaran edustajia ei ollut kuultu anomuksen johdosta. Kuulemisessa olisi saattanut tulla ilmi sellaisia näkökohtia, jotka olisivat voineet vaikuttaa yhteisen kirkkoneuvoston päätökseen. Korkeimmassa oikeudessa tuomiokapitulin päätös pidettiin ennallaan.

Turun Arkkhiippakunnan tuomiokapituli käsitteli vuonna 1997 (diaari nro 840/96) vaatimusta hautaoikeuden haltijan muuttamisesta. Hautaoikeuden haltijasta oltiin sovittu ensimmäisen hautauksen yhteydessä vuonna 1995. Hautapaikan haltijuus luovutettiin ilman kaikkien takenevassa polvessa olevien sukulaisien läsnäoloa. Poikkeuksellisesti hautapaikalle nimettiin kolme hautapaikan haltijaa. Hautaoikeuden haltijat nimettiin kirkkolain mukaisesti hautaa luovutettaessa. Korkein Hallinto-oikeus ei muuttanut päätöstä käsittelyssään 18.6.1998.

Turun hallinto-oikeus otti kantaa 27.9.2011 (diaari nro. 00022/11/2399) katsottiin, että vaikka hautaoikeuden haltijasta ja haltijan vaihtumisesta ei ollut olemassa lainkaan dokumentteja, ei seurakunnan ollut syytä epäillä hautaoikeuden haltijan oikeellisuutta. Päätöksen perusteluissa nojattiin vahvasti omaisten ja seurakunnan antamaan kirjalliseen todisteluun. Edellä mainitussa tapauksessa haltija oltiin nimetty vuonna 1989 ja henkilö oli hoitanut hautapaikkaa yli 20 vuotta.

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus päätyi ratkaisussaan vuonna 2015 myös vastaavaan lopputulokseen. Päätöksessä hautapaikkaa vuodesta 2000 saakka hautapaikkaa hoitanut henkilö oli asetettu Kokkolan seurakuntayhtymän yhteisessä kirkkoneuvostossa hautapaikan haltijaksi. Ratkaisuun vaikuttivat se, että hautapaikkaa hoitanut henkilö oli toiminut hautapaikka asioiden hoidossa kirkkolain mukaisesti. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös tukee sitä, että hautapaikan haltijuuden myöntämisessä etusija voidaan antaa paikkakunnalla asuvalle tai hautapaikkaa hoitaneelle henkilölle.

Hallinto-oikeudessa käsitellyissä päätöksissä on huomioitavaa, että hallinto-oikeuden päätökset ovat luonteeltaan kassatorisia. Hallinto-oikeudella on oikeus kumota hallintopäätös, pysydyttää se voimassa tai asian luonteen vaatiessa palauttaa asia uudelleen viranomaisen käsiteltäväksi. Hallinto-oikeuden toimivaltaan ei kuulu tutkia vaatimusta päätöksen muuttamisesta siten, että hautaoikeuden haltijaksi määrättäisiin valittajien esittämä henkilö. (PSHAO 2015)

9.6 Hautausmuoto ja sen valinta

Hautaamismuodon valinnassa ensisijaisesti noudatetaan vainajan tahtoa. Mikäli vainajalla ei ole ilmoitettua tahtoa päättää hautausmuodon hautaustoimilain mukaisesti hautauksen järjestäjä.

Hautausmuoto perustuu terveydensuojelulain 16.12.1994/1280 lukuun seitsemän pykälään 40. Pykälässä määritetään, että vainajan ruumis on haudattava viivytyksettä tiiviissä asianmukaisessa arkussa tai vastaavassa tai vainaja on tuhkatava krematoriossa.

Terveydensuojeluasetuksen mukaan arkkuun sijoitettu ruumis on haudattava maahan vähintään 150 senttimetrin syvyyteen. Samaa arkkuhautasijaa saa käyttää aikaisintaan 15 vuoden kuluttua edellisestä hautauksesta. (Finlex)

Terveydensuojeluasetuksen mukaan ruumis voidaan sijoittaa myös hautakammioon edellyttäen, että siitä ei aiheudu terveyshaittaa. Hautakammioon saa haudata lyhyemmin väliajoin edellyttäen, että kunnan terveydensuojeluviranomainen hyväksyy hautaamisen.

Hautaustoimilain 7 luvun pykälän 17 mukaan krematorion perustamiseen haetaan lupa aluehallintovirastolta. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on edellytykset ylläpitää krematoriota sekä krematoriolle on myönnetty

ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Saman pykälän mukaan krematoriota ei saa ylläpitää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Krematorion ylläpitäjä saa luovuttaa tuhkan ainoastaan haudattavaksi tai muulla tavoin pysyvästi yhteen paikkaan sijoitettavaksi. Pysyvästi yhteen paikkaan sijoittaminen voi tarkoittaa esimerkiksi hautausmaan kolumbaariota, jossa urnaa ei haudata maahan vaan sijoitetaan erilliseen kolumbaarioon. Luovutuksen saajan on ennen luovuttamista ilmoitettava kirjallisesti krematorion ylläpitäjälle, minne tuhka tullaan sijoittamaan.

Krematorio täyttää luovutuksen yhteydessä tuhkan luovutuskuitin, joka sisältää tiedot vainajasta ja hautapaikasta, sekä tuhkan vastaanottajan nimen ja allekirjoituksen. Tuhkan luovutuskuitista säilytetään kappale krematoriolle ja kappale tuhkan vastaanottajalle. Hautaustoimilain mukaan, mikäli krematorion ylläpitäjän on syytä olettaa, että tuhkaa käsiteltäisiin hautaustoimilain säädöksiensä vastaisesti ei ylläpitäjä saa tuhkaa luovuttaa.

Laissa, asetuksissa ja ohjeissa ei polttohautaukselle ole määritelty koskemattomuusaikaa tai samaan hautasijaan uudelleen hautaamisen ajankohtaa. Uurnien sijoittamisesta hautapaikkaan noudatetaan hautaustoimen ohjesääntöä sekä hautausmaan käyttösuunnitelmaa. On myös mahdollista, että hautaamisessa noudatetaan paikallisia yleisiä käytäntöjä.

Polttohautauksen merkittävin ero on, että hautaustoimilaissa on määritelty viimeinen määräaika hautaamiselle tai asian hoito siirtyy pois omaisilta. Hautaustoimilain ja kirkkolain nojalla tämä vastuu siis siirtyisi yhteiskunnalle.

9.7 Haudan avaaminen

Hautaamisesta määritellään terveydensuojeluasetuksessa 16.12.1994/1280. Vainajan ruumis on haudattava viivytyksettä tiiviissä asianmukaisessa arkussa tai vastaavassa taikka tuhkattava krematoriossa.

Arkkuun sijoitettu ruumis on haudattava maahan vähintään 150 senttimetrin syvyyteen ja samaa arkuhautasijaa saa käyttää aikaisintaan 15 vuoden kuluttua edellisestä hautaamisesta.

Hautasijan koskemattomuusajasta voidaan määrätä tarkemmin hautausmaan käyttösuunnitelmassa, mutta sen on oltava vähintään terveydensuojeluasetuksen määrittämä 15 vuotta. Enintään koskemattomuusaika saa olla seurakunnan määrittelemä haudan lunastusaika.

9.8 Hautamuistomerkit

Hautaustoimilain 14 pykälän 1 momentin mukaan hautaoikeuden haltija päättää haudalle sijoitettavista hautakivistä ja muista muistomerkeistä. Muistomerkin

tulee olla hautausmaan yleiskuvaan sopiva eikä se saa loukata vainajan muistoa tai hautausmaan arvokkuutta. Hautamuistomerkin hyväksyy hautausmaan ylläpitäjä (Kuopion hallinto-oikeus 2008)

Hautaustoimilaki koskee kaikkea hautaustoimintaa, jolloin hautamuistomerkeistä määritellään tarkemmin kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä. Kirkkolain 17 luvun seitsemännessä pykälässä määritellään, että hautaustoimen ohjesääntö kertoo muistomerkkien hyväksymisestä. Kirkkojärjestyksen seitsemännen luvun kuudennen pykälän mukaan hautausmaan käyttösuunnitelmasta ilmenevät hauta-alueiden erityispiirteet ja käytön rajoitukset.

Kirkkohallituksen täysistunnossa vahvistetun hautaustoimen malliohjesäännössä 12 §:ssä viitataan, että hautamuistomerkeistä määritellään hautausmaan käyttöohjesäännössä tai vahvistetussa muistomerkkiohjeessa. Malliohjesäännössä on maininta, että ohjeesta poikkeavan muistomerkin hyväksyy seurakunnan kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto ellei tätä ole delegoitu kirkkoneuvoston ohjesäännössä johtokunnalle tai viranhaltijalle. Ohjeistus on linjassa myös kirkkolain 17 luvun kuudennen pykälän kanssa, jonka mukaan erimielisyyksien ratkaisu kuuluu kirkkoneuvostolle. Kirkkoneuvostolta muutoksenhakuoikeus kuuluu hallintolain mukaisesti hallinto-oikeuden päätettäväksi.

Helsingin hallinto-oikeus otti vuonna 2013 vahvan kannan, että vastuu hautamuistomerkkien hyväksymisellä on hautausmaan ylläpitäjällä. Muutoksenhakija oli hakenut hautapaikalleen Hyvinkään hautausmaalla 15 cm korotusta. Korotuksen tavoitteena oli saada hautapaikkaan haudattujen nimet paremmin näkyviin muistomerkistä. Päätöksen perusteluissa korostettiin, että hautausmaan ylläpitäjällä on vastuu hautausmaan kunnosta ja ylläpidosta, joten muistomerkkien hyväksyminen kuuluu ensisijaisesti myös hautausmaan ylläpitäjälle.

Hautamuistomerkkien toimittamisen ehdollistamisesta ei löytynyt voimassa olevaa oikeustoimikäytäntöä. Hautaustoimilaki ja kirkkolaki eivät sisällä hautauskultujen maksamatta jättämiseen liittyviä sanktioita, jolloin hautaoikeus hautapaikkaan tulee luovuttaa, vaikka maksut jätettäisiin maksamatta. Seurakunnalla on kuitenkin oikeus hakea kuluja tarvittaessa ulosoton kautta. Seurakunta voi kuitenkin asettaa hautamuistomerkin tuomisen ehdolliseksi siten, että hautaamiseen liittyvät kulut on maksettu. Tästä tulee olla kirjaus hautaustoimen käyttösuunnitelmassa sekä hautaustoimen ohjesäännössä. (H. Kiiskinen, henkilökohtainen tiedoksianto, 26.1.2021)

9.9 Vainajan siirtäminen haudasta

Hautaustoimilain 24 pykälässä määritellään, että haudattu ruumis tai tuhka voidaan luvanvaraisesti siirtää toiseen hautaan erityisen painavista syistä. Vuoteen 2010 saakka luvan siirtoon myönsi lääninhallitus. Vuonna 2010 lääninhallitukset lakkautettiin ja tehtävät siirtyivät nykyisille aluehallintovirastoille. (Finlex)

Oulun hallinto-oikeudessa vuonna 2005 käsiteltiin tapausta liittyen ruumiin siirtämiseen. Hakija A oli hakenut lupaa Oulun lääninhallitukselta vainajan siirtoon

haudasta A hautaan B. Hautausmaata hoitavan seurakunnan kirkkoneuvosto puolsi lausunnossaan siirtämistä. Oulun lääninhallitus eväsi siirtoluvan ja piti hakemuksessa olevia suvun välisiin erimielisyyksiin viittaavia perusteluita riittämättöminä.

Oulun hallinto-oikeus kuitenkin katsoi tapausta ja perusteluita myös laajemmin ja kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että hautausjärjestelyiden opastus oli seurakunnan osalta puutteellinen. Puutteellisuus johti omaisten väärinkäsitykseen, joka oli omalta osaltaan vaikuttanut suvun erimielisyyksiin. Oulun hallinto-oikeus kumosi päätöksen ja myönsi luvan siirrolle. (OHAO 2005)

10 HAUTAUSMAAN JA HAUTAPAIKKOJEN YLLÄPITO

10.1 Yleisten alueiden ja hautapaikkojen hoito

Evangelisluterilaisen kirkon velvollisuus ylläpitää hautausmaita perustuu hautausoimilain kolmanteen pykälään. Pykälä määrää selkeästi, että evangelisluterilaisella kirkolla on velvollisuus ylläpitää hautausmaita.

Hautausmaiden hoidon tasoa tai tavoitetta ei laissa ole määritetty. Hautausmaat ovat julkisia viheralueita, joiden hoidon taso määritellään hoitosuunnitelmissa. Hoitosuunnitelmien laatiminen on suositeltavaa, jotta voidaan muodostaa kokonaiskuva hautausmaan hoitotoimenpiteistä ja myös siihen tulevista muutoksista. Lisäksi hoitosuunnitelman lisääminen kirkkolakiin on tämän kirjoitushetkellä kirkolliskokouksen asialistalla ja hyväksyttynä vuoden 2021 viimeisessä kokouksessa.

Evangelisluterilaisella seurakunnalla on lain mukainen velvollisuus ylläpitää hautausmaita. Hautapaikan ylläpidosta määrätään kirkkolaissa. Kirkkolain 17 luvun 5§:n mukaan haudat on pidettävä hautausmaan arvoa vastaavasti hoidettuina ja haudan hoidosta vastaa hautaoikeuden haltija (Kirkkolaki 1054/1993)

10.2 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden hautojen hoitaminen

Kulttuurihistoriallisten hautojen hoidon vastuusta määritellään kirkkolain 17 luvun viidennessä pykälässä seuraavasti:

”Milloin hautausmaalle on haudattu vainaja, jonka muiston vaalimista on pidettävä seurakunnan kannalta tärkeänä, kirkkovaltuusto voi päättää, että hauta hoidetaan seurakunnan kustannuksella.”

Hautaustoimen kiinteän kulttuuriperinnön hoitaminen on seurakuntien lakisääteinen tehtävä. Hautaustoimelle annettava valtion avustus sisältää sisällään kulttuuriperinnön hoitoon liittyvän rahoituksen.

10.3 Hoitosopimushautojen hoitaminen

Haudan hoidosta vastaa hautapaikan haltija ja haudan omaiset. Seurakunta voi sopia hautaoikeuden haltijan tai haudan omaisten kanssa, siitä että seurakunta ottaa korvauksesta määrääjäksi vastuun haudan hoidosta. Seurakunta voi tehdä sopimuksia myös siten, että hoitokorvaukset sijoitetaan erityiseen hautainhoitorahastoon, jonka varoilla kyseiset haudat hoidetaan. (Kirkkolaki 1054/1993)

Vanhimmat hautainhoitorahastot on perustettu 1900 luvun alussa. Viimeisin hautainhoitoa koskeva laki on asetettu voimaan vuonna 1994. Hautainhoitorahastolla on oma sääntönsä. Vuonna 1977 sääntöjä tarkistettiin ja niitä poistettiin ainaishoitoa ja hautamuistomerkkien kunnossapitovelvollisuutta koskevat säädökset. (Kirkkohallitus 2005)

On syytä huomata, että ainaishoitoja koskevat lait muutettiin vasta vuonna 1994 lakimuutoksessa. Lähdeselvityksen perusteella oikeuteen saakka päätyneet tapaukset koskivat pitkäaikaisten hoitosopimusten päättämistä yksipuoleisesti.

Aiemman kirkkolain (635/1964) seurakunta voi ottaa hautainhoidon vastattavakseen kertakaikkista korvausta vastaan joko ainiaaksi tai niin pitkäksi aikaa, kun hautapaikka on rauhoitetun hautausmaan osana eli määrääjäksi. Seurakunnan vastaanottamat rahakorvaukset on hoidettava seurakunnan kirkkovaltuuston vahvistamien määräysten mukaisesti erityisenä rahastona, jonka tuotolla ja pääomalla suoritetaan niiden hautojen kunnossapito, joista seurakunta on sitoutunut huolehtimaan.

Vuosi	Toimintatuotot	Toimintakulut	Työalagate
2020	30 561 286	-33 032 499	-2 471 213
2019	29 998 928	-33 465 523	-3 446 595
2018	29 416 058	-32 999 239	-3 583 182

Taulukko 1. Suomessa seurakuntien hautainhoitorahastojen yhteenlasketut toimintatuotot, sekä toiminta kulut (Kirkontilastot)

Tilastot ovat osin puutteelliset, koska kaikki seurakunnat eivät toimita tilastotietoja kirkkohallitukselle. Saatujen tietojen mukaan Suomessa seurakuntien hautainhoitoon yhteenlasketun pääoman määrä oli vuoden 2020 lopussa 131 miljoonaa euroa, hoitovastuiden määrä 84 miljoonaa euroa ja niistä muodostuva ylikate 47 miljoonaa euroa.

Tilaston mukaisesti kuitenkin seurakuntien hautainhoitorahastot tuottavat koko maan tasolla tappiota, joka on suuruudeltaan noin 10 % kokonaistuloista.

Hoidon kustannuksia seurakunta voi arvioida esimerkiksi hoitoon käytettävistä materiaalilaskuista, tunti- ja erityisesti osaksi tilinpäätöstä laadittavasta hautainhoitorahaston hoitovastuulaskelmasta. (Kirkkohallitus 2020) Hoitovastuulaskelman perusteella voidaan arvioida hoitorahaston yli- / alikatteisuutta.

Mikäli laskelma osoittaa, että rahastossa on varoja olennaisesti vähemmän kuin jäljellä olevia laskennallisia hoitovastuita, seurakunnan tulisi:

- Tarkistaa kohdennetaanko tulot, sekä välittömät että välilliset menot aiheuttamisperiaatteen mukaan seurakunnan ja hautainhoitorahaston välillä ja onko jakoperuste oikea
- Harkita hautainhoidon tason alentamista
- Harkita ainaishoitosopimusten purkamista tai määräaikaistamista
- Harkita pitkäaikaisten (usean vuosikymmenen mittaisten) hoitosopimusten purkamista ja määräajan lyhentämistä

Mikäli laskelma osoittaa, että rahastossa on varoja olennaisesti enemmän kuin jäljellä olevia laskennallisia hoitovastuita, seurakunnan tulisi:

- Tarkistaa kohdennetaanko tulot, sekä välittömät että välilliset menot aiheuttamisperiaatteen mukaan seurakunnan ja hautainhoitorahaston välillä ja onko jakoperuste oikea
- Harkita hautainhoidon tason nostamista määräajaksi
- Selvittää tarve hoitosopimushautojen hoitoon liittyvien peruskorjaus- ja kunnostustöiden tekemisestä
- Harkita lisääjän myöntämistä hoitosopimushautoille

On syytä huomioida, että hoitotason nostaminen tulee olla aina määräaikainen.

Nykyisen kirkkolain mukaan vanhat ennen vuotta 1994 solmitut hautainhoidonsitoumukset ovat voimassa. Korkein hallinto-oikeus linjasi päätöksessään 23.8.2002/1932, että seurakunta/seurakuntayhtymä voi vapautua haudan ainaishoitoa koskevasta sitoumuksestaan vain siinä tapauksessa, että hautainhoitoon varattu pääoma ja sen tuotto on tosiasiaa käytetty loppuun.

Ohjeissa annetaan jäljellä olevan pääoman suuruuden laskemiseen kolme vaihtoehtoa.

1. Mikäli kirjanpidosta saadaan selville ainaishoitosopimuksista/hyvin pitkistä haudanhoitosopimuksista saadun pääoman suuruus, vuosittaiset tuotot sekä hoidettujen hautojen kulut jäljellä olevan pääoman suuruus lasketaan näiden tietojen perusteella.
2. Mikäli seurakunnan kirjanpidosta saadaan selville hyvin pitkien tai ainaishoitosopimusten pääomat, mutta ei niiden vuosittaisia tuottoja, pääomille lasketaan todennäköinen tuotto ja vähennetään vuosittaiset hoitokulut tai kesähoitomaksun suuruus
3. Mikäli kirjanpidosta ei saada selville saadun pääoman suuruutta, vuosittaista tuottoa eikä hautojen vuosittaisia kuluja, pääoman suuruus lasketaan vuodesta 1971 alkaen:
 - a. Pitkäaikaisista / ainaishoitosopimuksista saatu pääoma lasketaan keskiarvon mukaan
 - b. Pääoman tuotto lasketaan kahden vuoden määräaikaistalletuskoron tai Suomen Pankin peruskoron mukaan
 - c. Hoitokulut lasketaan yhden kesän hoitosopimusten hintojen mukaan

Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto päätti 8.12.2011 pykälässä 83, että hautojen ainaishoitosopimukset päätetään vuoden 2019 lopussa niistä maksettujen pääomien riittämättömyyden vuoksi. Päätöksestä tehtiin Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen koko prosessin aikana useita valituksia. Hämeenlinnan hallinto-oikeus teki 19.11.2012 päätöksen valittaja A:n hakemuksesta ja hylkäsi Valittaja A:n hakemuksen. Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa 19.11.2012 tehdystä päätöksestä numero 12/0688/3 valitettiin Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkein hallinto-oikeus antoi päätöksensä asiasta 24.4.2014.

Tiivistetysti valittaja vetosi antamassaan vastineessa siihen, että Tampereen seurakuntayhtymän tekemä päätös pohjautui arvioihin, eikä rahastossa olevien sijoitusten todelliseen arvon nousuun. Lisäksi valituksessa vedotaan siihen, että hautainhoitorahasto on ylikatteinen ja siten perusteita hoitosopimuksen päättämiseen yksipuoleisesti ei ole (KHO 2014)

Korkein hallinto-oikeus vasten ennakko-odotuksia hyväksyi Valittaja A:n hakemuksen ja katsoi, että Tampereen evankelisluterilaisella seurakuntayhtymällä ei ollut oikeutta irtisanoa yksipuoleisesti ainaishoitosopimusta hautapaikalta. Päätöksen mukaan hautainhoidon varoja koskeva riittävyys tulee perustua hautainhoitorahaston tosiasiallisiin tuottoihin ja varallisuuden käypiin arvoihin.

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus antoi 31.65.2016 KHO:n päätöstä myötäilevän päätöksen Oulun seurakuntayhtymälle. Päätöksen perusteluissa todettiin, että seurakuntayhtymän käyttämällä laskentamallilla pystyttiin todentamaan pääoman riittämättömyys hoidolle. Hallinto-oikeus kuitenkin hyväksyi valituksen ja vahvisti, että seurakuntayhtymällä ei ollut oikeutta irtisanoa hautainhoitosopimusta. Päätöksen perusteluissa ongelma kohtana on, että pitkäaikaisista hoitosopimuksista saatu pääoman tuoton jakautumista ei ole voitu todentaa riittävästi ja siten laskelmat eivät ole riittäviä sopimuksen purkamiseksi.

11 KUULUTUSMENETTELY

11.1 Hautapaikan palautuminen seurakunnalle

Hautapaikan hallintaoikeus voi palautua seurakunnalle lain mukaisesti kolmella tavalla.

1. Hallinta-ajan päättymisen perusteella

Kirkkolain 17 luvun pykälässä kaksi määrittellään hautaoikeudesta. Hautapaikan hallintaoikeus voidaan luovuttaa omaisille enintään 50 vuoden ajaksi ja voimassaoloaika päättyy aikaisintaan sen kalenteri vuoden lopussa, jona viimeistähautauksesta on kulunut 15 vuotta ja ei kuitenkaan ennen kuin hautaa voidaan uudelleen käyttää.

Pykälässä kaksi on ilmaistu selkeästi, että hautaoikeus lakkaa ilman irtisanomista. On kuitenkin suositeltavaa, että seurakunta tiedottaa hallintaoikeuden päättymisestä tiedossa olevia omaisia.

2. Hoitamattomuuden perusteella

Kirkkolain 17 luvun pykälässä 5 määritellään haudanhoidosta hyvin lyhyesti: Hautausmaat on pidettävä haudausmaahan arvoa vastaavasti hoidettuna.

Oikeuskäytäntöä kuultuasi ei ole ja asiakirjoja ei löytynyt myöskään DOMUS-asiakirja hallinnan kautta saatavilla olevista seurakuntien pöytäkirjoista. Helsingin hallinto-oikeuden päätös vuodelta 2013 sivuaa hieman myös hautainhoitoa, josta voidaan vetää hieman johtopäätöksiä.

Hallinto-oikeuden päätöksessä on ilmaistu, että hautausmaan ylläpitäjä määrittää hautainhoidon tason ja hautausmaan yleisilmeen. Siten hoitamattomuuden tarkkarajaistaminen ei ole mahdollista, koska kyse on lopulta aina ylläpitäjän arvioinnista. Muutoin oikeustoimikäytännöstä voidaan kuitenkin vetää johtopäätös, että hoitamattomuuden arvioinnissa dokumentointi on tärkeää.

3. Vapaaehtoisen luovutuksen perusteella

Kirkkolain 17 luvun 2. pykälän mukaan hautaoikeuden haltija voi luovuttaa hautapaikan hautaoikeuden vain seurakunnalle. Hautaoikeuden haltija voi olla myös suvun ulkopuolinen henkilö. Hautaoikeuden siirtäminen kuitenkin yksipuolisesti rikkoisi hautapaikkaan haudattujen henkilöiden oikeuksia. Mikäli omaisia on olemassa, tulisi heille varata mahdollisuus tulla kuulluksi hautapaikan luovutuksesta. Vaikka asiasta ei ole olemassa oikeustoimi käytäntöä tässä opinnäytetyössä osassa Muutoksenhaku on käsitelty asianomaisten henkilöiden kuulemisen tärkeyttä ja merkitystä.

12 MUUT PALVELUT

Vainajien säilyttämisestä huolehtivat Suomessa terveydenhuolto, sosiaalihuolto ja seurakunnat. Vainajien säilytys tapahtuu tiloissa, joissa on erilliset jäädytetyt kaapit tai tila itsessään on jäädytetty. Säilytystilassa on yksi tai useampi vainaja paikka.

Kylmäsäilytystilojen ylläpidosta, vainajapaikkojen määrästä ja laadusta ei ole sääntelyä tai kansallisia linjauksia. Terveysturvallisuuden nojalla kuitenkin katsotaan, että kunnilla on tosiasiallinen vastuu huolehtia riittävästä kylmäsäilytystiloista. Hallituksen esityksen mukaan tämä vastuu siirtyy lainsäädäntöuudistuksen myötä hyvinvointialueille.

Vainajien kuljettaminen on seurakunnan tarjoama vapaaehtoinen seurakunnan päätöksellä tapahtuva palvelun tarjoaminen. Ensisijainen vastuu vainajien

kuljetuksella on aina asiaa hoitavalla hautaustoimistolla tai vainajien kuljetuskaluston omaavalla henkilöllä. Vainajien kuljetuksen ulkoistamisesta tulee tehdä lainmukainen hankintaprosessi, jossa noudatetaan seurakunnan paikallista hankintaohjetta, sisäisen valvonnan ohjetta sekä kansallisen hankintarajan euromääräisesti ylittävissä kilpailutuksissa kansallista hankintalakia. Hautaustoimilaki ja hallituksen esitys ei sisällä määritelmää palvelun maksullisuudesta. Seurakunta voi siis itse hinnoitella vainajien kuljetuksesta perittävän maksun. Seurakunta voi myös tehdä päätöksen seurakunnan kiinteistöjen välillä tapahtuvan vainajien kuljetuksen korvauksista.

12.1 Hautamuistomerkkien siirtäminen

Hautaustoimilain mukaan evankelisluterilaisella kirkolla on velvollisuus tuottaa hautauspalveluita. Jotta hautauspalveluita voidaan toteuttaa, on seurakunnalla oikeus aiheuttaa tilapäistä haittaa myös hautapaikan läheisyydessä oleville hautapaikoille.

Tämä käytännössä tarkoittaa esimerkiksi:

- Hautojen muistomerkkien siirtämistä
- Hautauksesta aiheutuvan ylimääräisen maa-aineksen läjittämistä väliaikaisesti viereiselle hautapaikalle

Hautamuistomerkkien siirtämistä koskevat vahinkoasiat ovat asianomistajarikoksia ja eivät kuulu hallinto-oikeuden toimivallan piiriin ja niiden käsittelystä ei saatu tietoa käräjäoikeudelta. Lainsäädännön piiristä ei haitan aiheuttamisesta löydy tarkkaa tietoa. Hautamuistomerkit ovat kirkkolain mukaan hautapaikan haltijan omaisuutta. Hautaustoimilain mukaan seurakunnalla on velvollisuus toimittaa hautaukseen liittyviä palveluita, jolloin tilapäisen haitan aiheuttaminen katsotaan sallituksi. Haitan tulee kuitenkin olla tilapäinen hautapaikalle. Seurakunnalla ei ole oikeutta muuttaa oleellisesti hautamuistomerkin sijaintia tai haudan ulkoasua väliaikaisen haitan yhteydessä.

12.2 Hautamuistomerkkien myynti

Hautamuistomerkkien myynti hautapaikoille on toistaiseksi sääntelemätöntä toimintaa seurakunnille. Hautaustoimen palvelut ovat laissa määritelty arvonlisäverottomiksi. Verottajan palvelunumerosta annetun tiedon mukaan hautamuistomerkkien myynti katsotaan markkinoiden kanssa kilpailevaksi toiminnaksi. Tämän vuoksi hautamuistomerkkien myynti omaisille katsotaan arvonlisäverovelvollisuuden piiriin kuuluvaksi.

13 VAHINGONKORVAUSVASTUU

Vahingonkorvausasiat käsitellään käräjätuomioistuimessa ja mahdollisia käsitteilyitä ei ollut saatavilla tämän opinnäytetyön laadinnassa. On siis oletettavaa, että

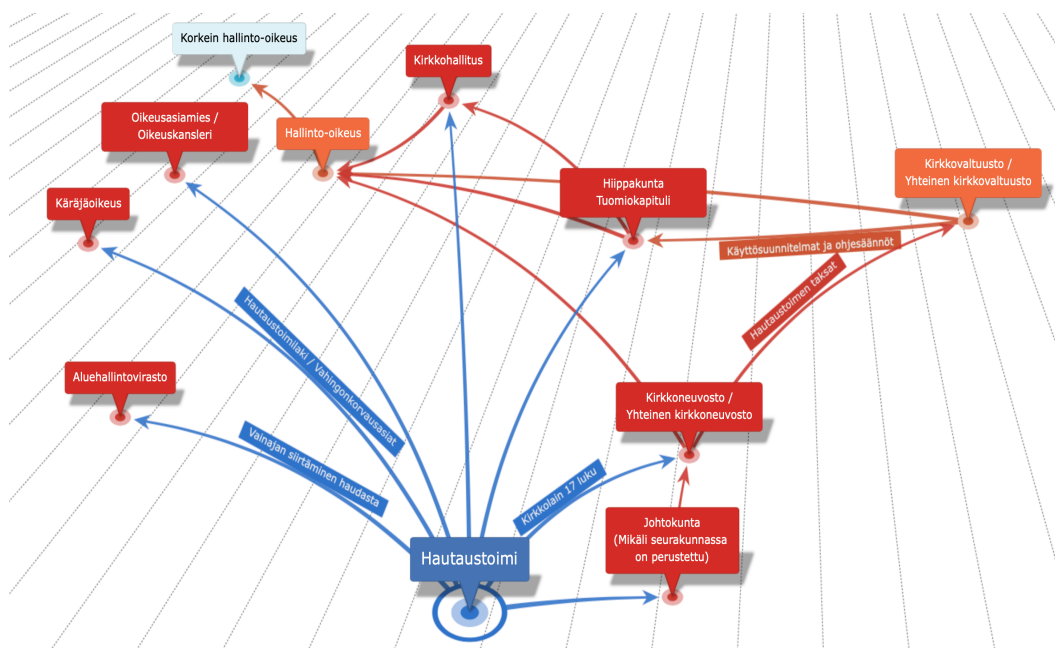
valtaosa hautaustoimea koskevista vahingonkorvausasioista käsitellään paikallisesti sovintomenettelyllä.

13.1 Hautainhoito

Hautainhoito rahaston toiminta perustuu kirkkolain mukaisesti sopimukseen. Hautainhoidon ehdoista määritellään asiakkaan kanssa solmittavassa hautainhoitosopimuksessa tai erillisessä hoidon selitteessä esimerkiksi hautainhoitosuunnitelmassa. Hautainhoidon vahingonkorvaus perustuu siis sopimusehtojen rikkomiseen.

14 ERIMIELISYYKSIEN RATKAISEMINEN

Erimielisyyksien ratkaiseminen on henkilöiden lakiin kirjattu oikeus. Erimielisyyden ratkaiseva taho riippuu erimielisyyden kohteena olevasta asiasta. Henkilöllä on oikeus vaatia saman asian ratkaisua myös useamman toimielimen kautta.

Kuva 5. Muutoksenhaku ja valitusprosessi taulukko

14.1 Muutoksenhaku

Hautaustoimen päätöksenteko ja viranhaltijapäätöksiin on mahdollisuus hakea muutosta eri käsittelytahoilta riippuen alkuperäisen päätöksen tehneestä viranhaltijasta tai hallintoelimestä.

Hallinto-oikeudet ovat eri päätöksissään korostaneet muutoksenhaun oikeutta asianosaisille. Helsingin hallinto-oikeus käsitteli 18.10.2013 ajallisesti myöhässä olevan päätöksen, koska oikeuden saaman selvityksen mukaan asianosaiselle ei oltu mahdollisuutta muutoksenhakuun oikealle viranomaiselle. Virheen vuoksi hallinto-oikeus katsoi, että myöhässä saapunut hakemus otettiin tutkinnan alle.

Kun muutoksenhaku ohjeet ja ajat on annettu asianmukaisesti, niin lukuisia päätöksiä on myös jätetty tutkimatta myöhässä lähetettyjen muutoksenhaku hakemuksien vuoksi.

1. Kirkkoneuvosto

Hautaustoimeen liittyvissä kysymyksissä kirkkoneuvosto muutoksenhaku keinona on lueteltu laissa. Kirkkoneuvosto ratkaisee

- Erimielisyyden hautaoikeudesta
- Erimielisyyden hautaoikeuden haltijasta ja haltijan velvollisuuksista
- Erimielisyyden siitä keitä haetaan voidaan haudata
- Erimielisyyden muusta hautaa tai hautaamista koskevasta asiasta, jollei hautaustoimilaissa ole toisin säädetty (Finlex)

2. Kirkkovaltuusto

Kirkkovaltuusto hyväksyy kirkkolain ja kirkkojärjestyksen mukaisen hautaustoimen ohjesäännön, hautausmaan käyttösuunnitelman ja hautausmaan kaavan. Asiakirjat alistetaan paikallisen tuomiokapitulin vahvistettavasi.

Muutoksenhaku voidaan tehdä kirkkovaltuuston päätöksestä tai tuomiokapitulin alustusasiasta. Mikäli muutoksenhakua ei haeta ja tuomiokapituli vahvistaa asiakirjat on ainoa mahdollisuus muutoksenhakuun laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 13 luvun pykälän 117 mukainen lainvoimaisen päätöksen purkaminen.

Lain mukaan: ”Korkein hallinto-oikeus voi purkaa lainvoimaisen hallintopäätöksen tai hallintotuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen, jos:

- 1) asianosaiselle ei ole annettu oikeutta tulla kuulluksi tai asian käsittelyssä on tapahtunut muu menettelyvirhe;
- 2) päätös perustuu sellaiseen ilmeisesti väärään lain soveltamiseen tai erehdykseen, joka on voinut olennaisesti vaikuttaa päätökseen;
- 3) asiaan on tullut uutta selvitystä, joka olisi voinut olennaisesti vaikuttaa asiaan, eikä johdu hakijasta, että selvitystä ei ole aikanaan esitetty;
- 4) päätös on niin epäselvä tai puutteellinen, ettei siitä käy ilmi, miten asia on ratkaistu.

Päätöksen saa purkaa vain, jos päätös loukkaa yksityisen oikeutta tai jos yleinen etu vaatii päätöksen purkamista. ”

Toistaiseksi oikeudessa käsiteltyjä edellä mainitun kaltaisia tapauksia ei ole.

3. Hallinto-oikeus

Hallinto-oikeuslain mukaan hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee ne hallinto-oikeudelliset valitukset, hallintoriita-asiat ja muut asiat, jotka säädetään kuuluvaksi sen toimivaltaan hallintolainkäyttölaissa tai muussa laissa. Hallinto-oikeuden toimivaltaan ei kuulu hallinto kantelun tutkiminen. Myöskään rikosepäilyn tutkiminen tai rangaistukseen tuomitseminen ei kuulu hallinto-oikeuden toimivaltaan.

Hallinto-oikeus on kassatorinen muutoksenhakekeino. Tämä merkitsee sitä, että hallinto-oikeus voi kumota päätöksen tai pysäyttää sen voimassa, mutta ei saa muuttaa sitä. Lisäksi hallinto-oikeus voi asian laadun sitä vaatiessa palauttaa asian viranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi. Kassatorisuus päätöksissä liittyy kirkollisen itsehallinto-oikeuden turvaamiseen.

4. Käräjäoikeus

Hautaustoimen asioita on mahdollista viedä myös käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Hautausmaalla hautaustoimilain mukaiset asiat, vahingonkorvausasiat ja asianomistajarikokset käsitellään käräjätuomioistuimessa.

14.2 Hallintokantelu

Opinnäytetyön lähdemateriaalina olleista hallinto-oikeuden päätöksistä useat sisälsivät seurakuntaa viranhaltijoiden toimintaa koskevaa arvostelua ja hyvitys vaatimuksia.

Hallintokantelulla ei voi muuttaa yksittäistä virheellisesti tehtyä päätöstä. Yksittäisen virheellisen päätöksen muutosta tulee aina hakea päätökseen merkityn muutoksenhaku viranomaisen kautta (Minilex)

Kenellä tahansa on oikeus tehdä viranomaisen toiminnasta hallintokantelu ylimmälle lainvalvontaviranomaiselle. Suomessa ylimmät lainvalvonta viranomaiset ovat oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies. Oikeuskansleri ja oikeusasiamies ovat riippumattomia, itsenäisiä ja molemmat ovat asemaltaan rinnasteisia laillisuusvalvoja.

Oikeuskansleri ja oikeusasiamies eivät tutki yhtä aikaa samaa asiaa. Jos kantelu on osoitettu molemmille sen yleensä, tutkii laillisuusvalvojista se, jolle kantelu saapui ensimmäisenä.

- Oikeusasiamies

Oikeusasiamies valvoo puolustusvoimia, rajavartiolaitosta, rauhanturvaamishenkilöitä. Lisäksi oikeusasiamies valvoo vankiloita, laitoksia joihin henkilö on otettu vasten tahtoaan sekä erilaisia vapaudenriistoja, kuten kiinniottoja, pidätyksiä ja vangitsemisia.

Oikeusasiamies ei ole päätöksissään suoraan ottanut kantaa hautaustoimea koskeviin kysymyksiin. Voidaan kuitenkin katsoa, että muutamat päätökset koskevat myös hautaustoimen hallintoa. 6.9.2017 apulaisoikeusasiamies käsittelin seurakunnan asiakirjapyyntöjen käsittelyä koskevan asian. Tapauksen johdosta seurakunta sai huomautuksen asiakirja käsittelyajan tarpeettomasta venyttämisestä. Seurakunta sai myös huomautuksen, että sillä on julkisuuslain 18§:n 1 momentin kohdan 5 mukaan velvollisuus huolehtia, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto tietojen antamisesta ja käsittelyssä noudatettavissa menettelytavoissa.

- Oikeuskansleri

Oikeuskansleri valvoo myös Suomen hallituksen toiminnan laillisuutta. Oikeuskansleri on läsnä hallituksen istunnoissa ja tarkistaa etukäteen istuntojen asiakirjat. Oikeusasiamiehellä on sama oikeus, mutta ei velvollisuutta. (Oikeusasiamies)

Oikeuskansleri on ottanut vuonna 2008 kantaa seurakunnan toimintaan siunaustilaisuuden järjestämisessä. Henkilö A järjesti äitinsä siunaustilaisuutta seurakunnassa ja toivoi käyttöön kirkkoa, jonka alueen seurakunnan jäsen vainaja ei ollut eläessään. Lupaa ei myönnetty koska seurakunta vetosi yleiseen seurakunnan linjaukseen ja asiaa ei saatettu kirkkoneuvoston käsiteltäväksi. Henkilö A kanteli toiminnasta tuomiokapitulille, joka katsoi seurakunnan toimineen tilanteessa oikein. Henkilö A teki kantelun oikeuskanslerille joka päätyi antamaan huomautuksen seurakunnalle sen toiminnasta asian hoitamisessa.

Oikeuskansleri antoi huomautukset

- Kolmelle viranhaltijalle hallintolain mukaisen neuvontavelvollisuuden laiminlyömisestä, suhteellisuus ja palveluperiaatteen vastaisesti toimimisesta. Viranhaltijat eivät olleet kertoneet henkilölle A asianmukaista menettelytapaa.
- Kirkkoherralle, koska kirkkoherra ei saattanut henkilön A lähettämää kantelua kirkkoneuvoston
- Oikeuskansleri antoi myös tuomiokapitulille vakavan huomautuksen, koska se oli jättänyt huomioimatta edellä mainitut seikat ja siten laiminlyönyt kirkkojärjestyksessä määritellyn valvontavelvollisuuden.

15 KEHITYSEHDOTUKSET

Seurakuntien laaja itsemääräämisoikeus ja yhtenäisten soveltamisohjeiden puuttuminen on aiheuttanut tilanteen, jossa samoja säädöksiä tulkitaan eri tavoin jopa viereisissä seurakunnissa. Säädöksiä omakohtainen tulkinta vaikuttaa hautaustoimen asiakkaiden oikeusturvaan ja siten muutoksenhaun mahdollisuuksiin. Hautauksen yhteydessä ilmenevät ristiriidat omaisten kesken voitaisiin välttää asianmukaisella ohjeistamisella.

Hautaustoimen toimintaa, säädöksiä soveltamista ja talouden hoitoa ei käytännössä valvo paikallisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän lisäksi muu ulkopuolinen taho. Hiippakunnan tuomiokapituli valvoo seurakuntien hautaustoimen ohjesäännön ja hautausmaiden käyttösuunnitelman laillisuus perusteita. Tämä valvonta ei kuitenkaan ota huomioon paikallisia olosuhteita.

Otetaan esimerkki tapaus:

Seurakunta muuttaa osaston A arkkuhauta-alueet uurnahauta-alueiksi. Muutos tehdään muuttamalla hautausmaan käyttösuunnitelmaan osaston hautaamismuoto. Päätöksen seurakunnassa tekevät kirkkoneuvosto ja kirkkovaltuusto ja päätös asetetaan vahvistettavaksi hiippakunnan tuomiokapitulille. Koska päätös on sisällöltään laillinen, on oletettavaa, että päätös hyväksytään. Kun käyttösuunnitelma on muutettu niin osassa muutoksenhaku kuvatulla tavalla, päätöksen kumoutuminen oikeusasteissa ei ole ennustettavissa.

Tässä muodostuu ongelma, jolloin puutteellisesti valmisteltu esitys, joka käytännössä loukkaa hautapaikkaan oikeutettujen oikeuksia vahvistetaan ja tähän ei ole olemassa muutoksenhakua. Koska hautaustoimi on yhteiskunnallinen tehtävä, tätä tehtävää pitäisi valvoa ulkopuolisen organisaation toimesta esimerkiksi hiippakunnan tuomiokapitulin tai aluehallintoviraston. Opinnäytetyön aineistokehityksessä myös heräsi kysymys. Kuinka monessa seurakunnassa todellisuudessa on olemassa kirjallinen hautausmaan käyttösuunnitelma sääntöinen ja kuinka paljon nojataan vanhaan suullisen tiedon ja kirjoittamattomien tapojen varaan.

Kirkkohallituksen roolia hautaustoimen ohjeistajana ja ohjaajana valtakunnallisesti tulisi kasvattaa merkittävästi. Tätä tukevat oikeustoimikäytännön oikeuslähteenä laajasti käytetyt kirkkohallituksen yleiskirjeet sekä ohjeistukset. Myös hautaustoimen tilastointi tulisi asettaa pakolliseksi, jotta rahoituksen käyttöä voitaisiin saada avoimemmaksi. Kaikki seurakunnat eivät edelleenkään toimita vielä tilastoja kirkkohallitukselle.

15.1 Hallinto ja valvonta

Suomen evankelisluterilainen kirkko tulee elämään tulevan vuosikymmenen murroksessa. Kuvasta 6 näkyy, että kirkon jäsenmäärä on ollut useamman vuoden laskusuunnassa. Jäsenmäärän vähentyessä tullaan varmasti käymään keskustelu kirkon asemasta, joka väistämättä vaikuttaa myös hautaustoimen toimintaan.

	Jäsenet, henk.	Muutos vuodesta 2019, henk.	Muutos vuodesta 2019, %	Kirkkoon kuuluvuus, %
2020	3,741,020	-51,284	-1.4	67.6
2021	3,689,526	-102,778	-2.7	66.6
2022	3,640,196	-152,108	-4.0	65.7
2023	3,591,981	-200,323	-5.3	64.7
2024	3,544,522	-247,782	-6.5	63.8
2025	3,497,818	-294,486	-7.8	62.9
2026	3,451,632	-340,672	-9.0	62.1
2027	3,405,871	-386,433	-10.2	61.2
2028	3,360,510	-431,794	-11.4	60.4
2029	3,315,292	-477,012	-12.6	59.6
2030	3,270,403	-521,901	-13.8	58.7
2031	3,225,695	-566,609	-14.9	57.9
2032	3,181,173	-611,131	-16.1	57.2
2033	3,136,874	-655,430	-17.3	56.4
2034	3,092,993	-699,311	-18.4	55.6
2035	3,049,471	-742,833	-19.6	54.9
2036	3,006,406	-785,898	-20.7	54.2
2037	2,964,203	-828,101	-21.8	53.4
2038	2,922,362	-869,942	-22.9	52.7
2039	2,881,201	-911,103	-24.0	52.1
2040	2,840,441	-951,863	-25.1	51.4

Kuva 6. Kirkon jäsenennuste 2020 – 2040 (Kirkontilastot)

Hautaustoimen säädöksiin soveltamisen moninaisuus vaatisi alalla yhtenäistämistä ja asiassa tarvittaisiin myös merkittäviä avauksia. Näitä voisivat olla esimerkiksi:

- 1) Hautaustoimen tehtävien siirtäminen hiippakuntien kokoisille alueille
Kirkon hallinto uudistus kaatui kirkolliskokouksessa vuonna 2015, jossa seurakunnista oltaisiin muodostettu suurempia yksiköitä. Uudistuksen kaatumisesta huolimatta tavoitteen perimmäinen ongelma on yhä olemassa. Muuttuvassa taloustilanteessa pienemmät seurakunnat eivät tule taloudellisesti selviämään. Suuremmat yksiköt myös automaattisesti yhtenäistäisivät. Hautaustoimen uudistus suurempiin yksiköihin olisi myös linjassa kansallisesti toimivien hyvinvointialueiden kanssa.
- 2) Seurakuntien hautaustoimi tarvitsee toimintaa valvovan ja opastavan elimen
Seurakuntien hautaustoimen säädöksiin noudattamisen valvonta on ilman muutoksenhakua puutteellista. Seurakuntien itsemääräämisoikeuden tulisi tässä tilanteessa kuitenkin väistyä siksi, että hautaustoimi on julkisesti rahoitettava tehtävä. Monien seurakuntien hautaustoimen taksojen suuruudelle ja eroavaisuuksille ei löydy tausta selitystä tai kustannusselvitystä. Nykyisten sääntöjen mukaan kuitenkin maksut tulisi aina pystyä perustelemaan.

Muutoksenhaku seurakunnissa on hyvin selkeä. Asianosaisilla on oikeus saattaa hautaustoimea koskevia asioita kirkkoneuvoston käsiteltäväksi ja tätä kautta oikeusasteille. Hallinto-oikeus asteissa käsitellyt kysymykset painottuvat tiettyjen aihealueiden piiriin, vaikka erimielisyys kirkkoneuvostolle voidaan saattaa käytännössä kaikesta hautaustoimea koskevistä asioista.

Seurakunnissa käsiteltyjen erimielisyyksien julkisuusperiaatteet ja niiden tulkinta vaihtelee hyvinkin paljon, vaikka suurin osa päätöksistä voitaisiin nimitietoja lukuun ottamatta julkaista avoimesti. Päätöksiä julkisuusperiaatteet tulisi yhteinäistää koko maan tasolla kirkkohallituksen ohjeistamana. Hautaustoimea koskevat kysymykset koskevat koko maata.

Kirkkoneuvoston käsittelyt ovat aikaa vieviä, mutta samalla parantavat hallinnon ja seurakunnan työn avoimuutta. Seurakunnan hautaustoiminnan tulee kaikilta osin kestää julkinen käsittely. Hautaustoimeen liittyvien asioiden vähäisyys hallinto-oikeudessa kuitenkin viittaa siihen, että kynnys asioiden eteenpäin viemiseen on hyvinkin korkea. Tämä herättää kysymystä, että tyytyvätkö ihmiset päätöksiin, vaikka päätös olisi selkeästi säädöksiä soveltamisen vastainen. Koska pöytäkirjoja julkaistaan verkossa vaihtelevalla menestyksellä ja asioista noudatetaan myös äärimmäisen vaihtelevaa julkisuusperiaatetta, on erimielisyyksien käsittelyjen määrä seurakunnissa hämärän peitossa. Seurakuntiin tuleva yhteinen asiakirjan hallintaohjelmisto DOMUS, jossa pöytäkirjat saatetaan verkkoon julkiseksi, on toivottava muutos päätöksiä avoimuuden osalta.

15.2 Hautauksen järjestäminen

Hautaustoimilain perusteella hautauksen järjestäjällä on oikeus mm. päättää hautauksen tavasta ja paikasta sekä hautapaikasta. Jos näistä on erimielisyyttä, tulee asia ratkaista hautaustoimilain kahdeksannen luvun pykälän 23 mukaisesti kärjätuomioistuimessa. Epäselvyyksien välttämiseksi seurakunnan tulisi siis kerätä selkeästi erillään henkilön tiedot, joka hautausta järjestää ja painotettava tämä asia myös vainajan omaisille.

Omaisten kanssa yksinkertaisellakin palveluketjulla voi olla asioimassa seurakunnan henkilökunnasta 3-4 henkilöä. Herkässä tilanteessa tiedon katkokset asioivan henkilökunnan kanssa voivat aiheuttaa tarpeetonta mieliharmia omaisten kesken ja tätä kautta seurakunta voi osaltaan joutua osalliseksi tuomioistuin käsittelyyn. Seurakunta voidaan saattaa edesvastuuseen viranhaltijoiden tekemistä lupauksista, vaikka ne olisivatkin voimassa olevien säädöksiä tai johtosääntöjen vastaisia.

Erimielisyystilanteessa hautausjärjestäjä tekee päätökset hautaamiseen ja siunaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Erimielisyys tilanteessa omaisella on mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen päätettäväksi.

On ehdottomasti selkeintä, että hautauskustannuksista kertova henkilö kertoo selkeästi asiointivastuista ja näistä ei tulisi poiketa hautaamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Oikeudessa käsitellyissä tapauksissa yksi yhtenäinen tekijä oli myös hautakirjanpidon puutteet. Seurakunnan ja omaisten kannalta yksinkertaisin olisi kirjata hautoja koskevat asiakaskäynnit seikkaperäisesti myös hautakirjanpitoon, jotta myöhemmässä vaiheessa käydyt keskustelut voitaisiin helpommin todentaa.

15.3 Hautaoikeuden haltija

Hautaoikeuden haltijan nimeämisen käytännöt ovat yksi suurin vaihteleva tekijä seurakunnissa. Haltijuudesta löytyy useita hallinto-oikeuteen saakka edenneitä tapauksia, jolloin aiheesta voidaan katsoa olevan oikeuskäytäntöä. Yhtenäisten käytäntöjen vuoksi seurakuntien tulisi ottaa laajasti vuonna 2004 korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perusteluissa mainittu kuulemismenettely haudan omaisten kesken. Ensisijaisesti omaisten kuulemisen suorittaisi hautapaikan haltijaksi haluava henkilö. Seurakunnalle toimitetaan sukuselvitys, jotta kuuleminen voidaan tehdä kirkkolain mukaisesti. Erimielisyys tapauksessa asia saatettaisiin kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston käsiteltäväksi.

Hautapaikan haltijuuteen liittyvien säädösten muutoin tulkinta seurakunnassa onkin hyvin hankalaa. Turun hallinto-oikeuden antama päätös (diaari nro. 00022/11/2399) on vahva esimerkki haltijuuteen liittyvistä ristiriitaisista kysymyksistä. Seurakunnan tulee lähtökohtaisesti päätöksissään nojata kirjalliseen tietoon. Tuomioistuimen päätös perusteluissa kuitenkin tulee ilmi, että tuomioistuimien nojaa hyvinkin suullisen tiedon luotettavuuteen. Tämä asettaa selkeän ristiriidan viranomaisen ja tuomioistuimen väliselle oikeuslähteiden vahvuudelle. Turun hallinto-oikeuden päätös kuitenkin alleviivaa vahvasti haltijaksi asettamisen perusteita. Kirkkoneuvosto voi antaa etusijan paikkakunnalla asuvalle tai sille, joka on huolehtinut hautapaikan hoidosta.

Yhtenäinen ohjeistus ja lupa käytäntö ei ole kannattavaa tehdä jokaisessa seurakunnassa erikseen. Yhtenäisyyden vuoksi tässä kohdassa ohjeistuksien laadinta tulisi tulla hiippakuntatasolla tuomiokapitulilta tai kirkkohallitukselta.

15.4 Hautaaminen

Opinnäytetyötä laadittaessa oli hyvinkin yllättävää huomata, kuinka paljon hautaustoimen toiminnasta on yleisiä käytänteitä ja yhteisiä tapoja. Seurakunta voi hautaamiseen vaikuttaa paljon paikallisilla säädöksillä ja määräyksillä. Siten hautaustoimen ohjesääntö ja hautausmaan käyttösuunnitelmat nousevat erityisasemaan asemaan hautaustoimea ohjaavina asiakirjoina. Kirkon ja valtion olisi kuitenkin syytä pohtia näiden suhdetta uudelleen. Tulevaisuudessa käydään varmasti keskustelu kirkon lainsäädännöllisestä asemasta kirkon jäsenmäärän vähentyessä. Siten jos kirkkolain ja kirkkojärjestyksen suhde lainsäädäntöön muuttuu, herää kysymys; tullaanko kirkon säädöksiä käyttämään enää vastaavassa määrin oikeuslähteenä oikeustoimikäytännössä.

Hautaamisen osalta polttohautauksen ja arkkuhautauksen merkittävin ero lainsäädännöllisesti on hautaamiseen määriteltävä aika. Koska arkkuhautauksen osalta ei ole määriteltyä hautaamisaikaa, erimielisyys tapauksissa käytännössä oikeudenkäynnit ovat voineet venyä muutaman vuodenkin mittaisiksi. Jos asia saatetaan vireille käräjäoikeudessa, tulee seurakunnan lopettaa kaikki hautausjärjestelyihin liittyvät tehtävät. Siten esimerkiksi arkkua ei voida tuhkata, vaikka tuhkaaminen olisi omaisten yleinen toive. Arkkuhautaukseen tulisi määritellä tuhkahautauksen lisäksi hautaamiseen liittyvä ajallinen raja. Tämä osaltaan

nopeuttaisi haudattamiseen liittyvää prosessia ja erimielisyys tapauksissa myös osaltaan voisi vaikuttaa vauhdittavana tekijänä asian käsittelyyn.

Vainajien säilytyksen osalta mediaan on noussut vuoden 2021 ja 2022 aikana tapauksia, joissa sairaaloiden kylmiökapasiteettia on jouduttu kasvattamaan. Erityisesti suuri määrä kuolemantapauksia keskittyy vuosittain alkuvuotteen. Siten myös siunaustilaisuuksien tarpeetonta lykkäämistä tulisi välttää. Tähän yhtenä vaihtoehtona voisi olla ohjeistus/määräys/asetus siitä, että ilman perusteltua syytä vainaja tulisi haudata kaksi viikkoa kuolemasta. Perusteltu syy voisi olla esimerkiksi paikallinen omaisista riippumaton ruuhka tilanne. Määräajan määrittely osin pakottaisi myös seurakunnat suunnittelemaan vainaja ruuhkan purkamista vuosittain.

15.5 Krematoriot

Opinnäytetyössä tutkittaessa oikeudellisessa käytännössä ei ilmennyt oikeudellisia epäselvyyksiä tai oikeudessa käsiteltyjä tapauksia. Säädöksiä tulkinta siten on nykyisellään krematorioiden osalta kunnossa.

Krematorioiden toimintaa voidaan kuitenkin pohtia huoltovarmuuden, kapasiteetin ja taloudellisen toimivuuden kannalta.

Taloudellisuus:

Otetaan kaksi esimerkki tapausta

Tampereen seurakuntayhtymällä on omassa omistuksessaan krematorioita. Tampereen seurakuntayhtymä panosti merkittävät investoinnit Vatialan krematorion rakentamiseen ja vanhojen krematorioiden purkamiseen. Tampereen ympäristössä toimivat seurakunnat eivät osallistuneet krematorioiden investointikustannuksiin. Siten Tampereen seurakuntayhtymä nosti seurakuntayhtymän ulkopuolelta tulevien tuhkausmaksuja. Korotetuilla tuhkausmaksuilla katetaan suhteessa siis enemmän investoinnin lainan takaisinmaksua sekä krematorion ylläpitoa.

Tampereen seurakuntayhtymä tuhkausmaksut 2020	
Oma paikkakuntalainen	225
Vieras paikkakuntalainen	445

Taulukko 2. Tampereen seurakuntayhtymän tuhkausmaksut (Tampereen seurakuntayhtymä)

Lahden seurakuntayhtymän alueelle perustettiin Levon krematorio. Poikkeuksellisesti krematorion ylläpitoon perustettiin kiinteistöosakeyhtiö, jonka osakkaiksi tulivat Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Iitin ja Orimattilan Seurakunnat Lahden seurakuntayhtymän ympäriltä. Näin ollen investoinnin kustannuspaine jaettiin useammalle seurakunnalle, kuten myös krematorion ylläpito kulut. Siten alueella asuvien tuhkausmaksut asetettiin yhtenäisiksi.

Lahden seurakuntayhtymä tuhkauskasut 2020	
Oma paikkakuntalainen (osakkaat)	240
Vieras paikkakuntalainen	370

Taulukko 3. Lahden seurakuntayhtymän tuhkauskasut (Lahden seurakuntayhtymä)

Taulukot 2 ja 3 sen, että jaettaessa investointia laajemmalle alueelle yhteen seurakuntaan kohdistuva kustannuspaine vähenee merkittävästi ja tuhkauskasut voidaan pitää suhteellisen matalina. Taloudelliselta näkökannalta siis katsottuna krematorioiden hallinnointi laajemmalla alueelle voisi olla taloudellisesti kannattavampaa niin ylläpitäjälle kuin krematorion asiakkaille.

Pohdinnasta heräisi kaksi ehdotusta

1. Kuten hautaustoimen hallinto osassa on pohdittu tämä tukisi, että hautaustoimen hallinnointi siirrettäisiin itsenäisiltä seurakunnilta suuremmille esimerkiksi hyvinvointialueiden suuruusille alueille
2. Krematorio toiminta siirrettäisiin kokonaan hyvinvointialueiden vastuulle hoidettavaksi. Vaikka hautaustoimi itsessään jätettäisiin seurakuntien vastuulle, voitaisiin krematoriotoiminta siirtää hyvinvointialueiden vastuulle hoidettavaksi. Tämä pohdinta sisältää monta laillista ongelmaa aina kiinteistöjen siirtämisestä, jäljellä olevien lainapääomien maksamiseen. Tämä ajatus kuitenkin pitkällä aikavälillä voisi vaikuttaa positiivisesti.

Huoltovarmuus:

Kokempohjaisesti krematorioiden määrän vähentyminen lisää poikkeustilanteissa kuten huoltotilanteissa vainajien kuljetusmatkoja merkittävästi. Esimerkiksi häiriö Tampereen krematoriolla tarkoittaa vainajien kuljetusta tuhkaukseen Hämeenlinnaan tai Hyvinkäälle. Siten yleisen edun mukaista olisi kartoittaa krematorioiden tilanne tuhkaustavien määrään koko Suomen alueella ja tarkastella tätä kokonaisuutta kansallisella tasolla kuljetusmatkojen lyhentämisen, mutta myös huoltovarmuuden kannalta.

Yhteiskunnassa tapahtuvissa poikkeusoloissa myös hautaustoimi joutuu varautumaan poikkeusaikoihin. Hautaamisen lisäksi myös krematorioiden polttokapasiteetti ja ylläpito tulisi kartoittaa, jotta yhteiskunta voi jatkaa normaalia toimintaansa poikkeusaikojenkin aikana. Poikkeusoloissa kunnallisella ja valtiollisella tasolla vainajien huollon tehtävien varmuus on merkittävä osa yhteiskunnan perustoimintoja ja tuo toiminta tulee varmistaa katkeamattomana. Opinnäytetyössä ei ole kartoitukseen otettu kantaa asiaan liittyvien lukuisien muuttujien vuoksi, mutta tämä voisi olla yksi pohja työn jatkamiseksi myös väitöskirja tasolle.

15.6 Hautaamiseen liittyvät kustannukset

Hautaustoimilain esivalmistelutöissä ja perusteluissa todetaan maksuvapautuksien koskevan ainoastaan rintamaveteraaneja sekä heidän aviopuolisoitaan.

Kokonaisuutena tilastoista nähdään, että seurakuntien hallituksen esitykseen nähden, että hautaustoimen maksutuotoilla tulisi kattaa noin 25 prosenttia hautaustoimen kaikista kuluista taloudellisen tasapainon saavuttamiseksi. Nykyisellään tästä katetaan n. 14 prosenttia. Karkeasti arvioituna puhutaan siis nykyisten maksujen vähintään kaksinkertaistamisesta. Maksutuottojen vähyyden pohjasyitä voidaan selvittää kirkontilastojen avulla, joita tässä opinnäytetyössä avataan teoriassa.

Kirkontilastojen keräämä tilasto aineisto maksuista ja hautouksista on avointa kaikille. Laskelmalla maksujen kvartiilit, voidaan osoittaa, kuinka moni seurakunta pysyy suositushintojen lähellä. Lisäksi tilastoista on mahdollisuus laskea seurakunnassa oman seurakunnan ja vierasseurakunnan välisiä hinnan eroja. Osuudesta voitaisiin laskea paljonko taloudellinen tilanne kohenisi, mikäli oman seurakunnan ja vieras seurakunnan välinen hinnan ero saatettaisiin enintään 15 prosentin luokkaan.

Hinnoittelun ja hautaustoimen talouden skenaariomallin laskeminen lisäisi talouden ennustettavuutta. Toisaalta skenaario mallista voisi olla työkaluksi edesauttaa liian matalien maksujen nostamisessa ja maksu eroavaisuuksien pienentämisessä. Kirkkohallituksella ei ole oikeutta nykyisen lainsäädännön puitteissa puuttua seurakunnan itsemääräämisoikeuteen. Rahoituksen myöntäjänä Opetus ja kulttuuriministeriöllä on kuitenkin oikeus edellyttää rahoituksen pohjaksi myös maksujen kautta kerättävän omarahoituksen pohjan kasvattamista.

Hautaamiseen liittyvien kustannusten maksamiseen liittyy olennainen kysymys. Luovutetaanko hautaoikeus hautapaikkaan, mikäli hautaamiseen liittyvät kustannukset jätetään maksamatta vai pysyykö hautaoikeus seurakunnalla. Asiasta ei ole oikeudellista päätöstä. Kirkkolain 17 luvussa ei ole mainintaa hautaamiseen liittyvien kustannusten maksamatta jättämisestä, jolloin lähtökohta on, että hautaoikeus ei raukea vaikka hautaamiseen liittyvät kustannukset jätettäisiin maksamatta. Seurakunnalla on oikeus saattaa hautausjärjestäjälle osoitetut maksut haettavaksi tarvittaessa ulosoton kautta.

Hautamuistomerkin toimittaminen hautapaikalle voidaan kuitenkin saattaa nykyisen lain puitteissa ehdolliseksi, että hautaamiseen liittyvät kustannukset on maksettu. Tästä on kuitenkin löydettävä selkeä maininta hautausmaan käyttösuunnitelmassa ja hautaustoimen ohjesäännössä.

Hautausavustuksen alkuperäinen tarkoitus on hämärtynyt ja asettanut kansalaiset eri arvoiseen asemaan asuinpaikkakunnasta riippuen. Yhtenäinen tulkinta asiasta on hyvin puutteellinen ja ongelmallinen. Lainsäädäntö ei huomioi tilannetta, jossa henkilö tulee haudattavaksi vastaavalla hautaamismuodolla viimeisen kotikuntansa ulkopuolelle.

Hautausavustus käytäntö tulisi yhtenäistää ja erottaa toimeentulotukilaista esimerkiksi hautausvoimilakiin. Hautausvoimilaisissa tulisi turvata minimiedellytykset hautaamiseen liittyviin kustannuksiin ja siirtää asia suoraan valtion rahoittamaksi toteutuneita kustannuksia vastaan. Kunta/Kaupunki vastaisi palveluiden kilpailuttamisesta ja sopisi sopimuksella seurakunnan kanssa palveluiden hinnoista.

Erityisesti kirjoitushetkellä, kun sosiaalipalvelut siirtyvät hyvinvointialueiden hallinnon alle on muodostumassa ongelma. Jos hyvinvointialueilla on oltava yhtenäinen käytäntö ja korvaavuus hautausavustuksissa niin miten asia asettuu siihen, että seurakuntien palvelu ja hinnat eroavat toisistaan huomattavasti.

15.7 Hautausmaan hoitaminen ja hautainhoito

Kirkolliskokouksella on käsittelyssään kirkkolain uudistaminen. Kirkkolain uudistaminen hyväksyttiin kirkolliskokouksessa 2021. Esitys kuitenkin palautettiin muutettavaksi eduskunnasta. Perustuslakivaliokunta hylkäsi esityksen. Perustuslain ja kirkkolain säätämisen hengen mukaisesti eduskunta ei voi muuttaa oleellisesti esitystä kirkkolaiksi, jolloin kirkolliskokouksen on hyväksyttävä ensin tarvittavat muutokset.

Esitys uudeksi kirkkolaiksi sisältää lisäyksen hautausmaiden hoitosuunnitelmasta. Hautausmaalle laadittavassa hoitosuunnitelmassa määritellään seurakunnalle kuuluva hautausmaan perushoito ja esitetään hautausmaan vuosittaiset hoitoimenpiteet sekä pidemmällä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt.

Hautausmaiden hoitosuunnitelma tulisi lähtökohtaisesti olla seurakunnalla julkisesti esillä oleva asiakirja. Hautausmaan hoitosuunnitelma selkeyttäisi hautausmaan hoidon kokonaisuutta, edistäisi myös hautausmaan ylläpitotason joustavuutta. Seurakunnan taloudellisen tilanteen heikentyessä olisi siis mahdollista kirjallisesti määrittää hoidon taso ja hoidon tason muutokset.

Seurakuntien hautainhoitorahastojen tuotto oli vuonna 2020 koko maan tasolla 32 miljoonaa euroa. Tuottolaskelma pitää sisällään vuosisopimukset ja pitkäaikaisoidosta saadut sijoitustuotot. (Kirkontilastot)

Huolestuttava asia koko maan lukemissa on kuitenkin hoidoista muodostunut alijäämä tuloslaskelmissa. Vuosittain 2017 – 2020 hoitorahastot ovat tehneet 2,8 – 3,2 miljoonaa euroa tappiota. tuloksiensa osalta. (Kirkontilastot)

Vaikka koko maan tasolla hoitorahastot ovat ylijäämäisiä niin nykyisellä kehityksellä taloudelliset ongelmat alkavat 10 vuoden sisällä.

Hoitomaksujen muodostumisesta puuttuvat usein laskennalliset perusteet kuten hautausmaksujenkin osalta. Tämä ei ole ainoastaan avoimuusperiaatteiden vastainen, mutta samalla on este todelliselle taloudelliselle suunnittelulle.

Otetaan esimerkkinä hoitorahastosta maksettavat investoinnit, kuten vaikka kasteluvesipumppu. Kasteluvesipumput ovat olennainen osa hautainhoitoa, jolloin niiden kuluista voidaan käytännössä 100 prosenttia ohjata hautainhoidon mak-suista. Jos oletetaan, että seurakunta vaihtaisi pumpun 10 vuoden välein, voitai-siin pumpun hankinnan ja asennuksen investointi hinta laskea suoraan hoitohin-taan sisälle. Tämä menetelmä toisi vähiten kertaluontoista kustannuspainetta hoidonhintoihin. Lisäksi suunnitelmallinen investointi vaikuttaisi vähiten pitkäai-kaissopimusten hoitovastuun määrään.

2014 vuonna Korkeimman hallinto-oikeuden tekemä päätös ainaishautasopimuk-sen irtisanomisesta oli yhtä merkittävä päätös, kuin ensimmäinen yksipuolisen sopimuksen purun salliva oikeuden päätös. 2014 annetun päätöksen perusteella mikä hoitorahastossa on ylikatetta hoitosopimusta ei voida purkaa yksipuolei-sesti. Näitä ratkaisuja tulisi vielä tutkia tarkemmin ja hakea ratkaisuja myös muun oikeuskäytännön alta. Onko vastaavia laskelmia tehty ja päätetty myös esimer-kiksi käräjäoikeudessa tai korkeimmassa käräjäoikeudessa käsitellyissä tapauk-sissa ja voitaisiinko näiden pohjalaskelmia soveltaa myös seurakuntien ainaishoi-tojen osalta?

Hautainhoito on julkista palvelua, jonka yksityistämisestä tai avaamisesta va-paammalle kilpailulle on käyty keskustelua jo useampi vuosi. Yksityisten yrittäjien tuloa alalle rajoittavat seurakuntien asenteiden lisäksi myös se, että seurakunta ei ole arvonlisäverovelvollinen hautainhoitotoiminnasta. Hautainhoito ei ole yk-sinomaan seurakunnalle laissa määritelty tehtävä, jolloin toiminnan avaamista yksityisille palveluntarjoajille tulisi avata avaamalla keskustelu toiminnan arvonli-säverottomuudesta lainsäädäntö tasolla.

15.8 Vahingonkorvausvastuu

Seurakunta on julkishallinnollinen organisaatio, jolloin vahingonkorvausvelvolli-suuden arviointi kuuluu seurakunnan paikkakunnan käräjäoikeudelle. Tiedusteltaessa käräjäoikeuteen saakka edenneitä tapauksia ei löytynyt sähköi-sistä arkistoista. Näin ollen on oletettavaa, että vahingonkorvauksiin liittyvät ky-symykset käsiteltiin pääasiassa paikallisesti sovittelemalla.

Vahingonkorvauksiin liittyvät vastuut ovat pohjamateriaaliltaan hyvinkin selkeät:

- Hautausmaiden hoitoa seurakunnalla koskee kiinteistön ylläpitovelvolli-suus. Laiminlyönti kiinteistön hoidossa ja tästä aiheutuva vahinko on seu-rakunnan korvattava.
- Muutoin seurakunnan toiminnasta aiheutuvat vahingot on seurakunnan korvattava.

Ajoittain nouseva kysymys seurakunnan valvontavastuusta on selkeä, mutta ta-pauksista ei ole olemassa toistaiseksi tuomioistuimen arvioita.

Hautamuistomerkit, jotka ovat omaisten hoidossa ovat myös lähtökohtaisesti omaisten vastuulla. Seurakunnalle palautuneiden hautojen muistomerkit ovat seurakunnan valvontavastuun alla. Suositeltavaa on, että haudan palauduttua

seurakunnalle hautamuistomerkki poistettaisiin hautapaikalta vahinkojen välttämiseksi.

Kallistuneiden hautamuistomerkkien valvonta ja asianmukainen merkitseminen on kuitenkin katsottu suositeltavaksi seurakunnalle työturvallisuusriskinä. Kallistuneet hautakivet aiheuttavat vuosittain läheltä piti-tilanteita ja ajoittain myös vammoja.

15.9 Hautaustoimen hintojen määräytyminen

Osiassa hautaustoimen hintojen määräytyminen kerrotaan hautaustoimen hintojen pohjan määräytymisestä ja siihen liittyvästä oikeustoimi käytännöstä. Kirkkohallituksen yleiskirjeessä on määriteltynä, että hinta erona paikkakuntalaisen ja ulkopaikkakuntalaisen välillä ei pidä olla kohtuuton.

Hautapaikkojen luovuttamisen kohdalla kustannustekijät ovat vastaavat kaikilla haudatuille vainajille. Korkeampaa kuluu perustellaan hautaustoimilain mukaisesti, jossa velvollisuus tarjota hautapaikka on ainoastaan paikkakuntalaisille. Tähän usein jätetään perustelematta myös se, että seurakunnat saavat rahoituksen hautaustoimeen paikkakunnan asukasmäärän mukaisesti.

Hautaustoimen tilastoihin tutustuttaessa matalimmat hinta erot löytyivät tasamaksuisista seurakunnista. Korkeimmat hintaerot olivat 11 kertaiset. (Kirkon tilastot)

Koska kohtuullisuuden rajoja ei ole määritelty tulisi hinnoittelussa noudattaa kuluttajasuoja-asiamiehen antamaa suositusta ja kuluttajariitalautakunnan yleisesti määrittämää kohtuullista ylitystä. Tällöin ulkopaikkakuntalaisen maksut saisivat olla enintään 15 prosenttia korkeammat kuin paikkakunnalla asujan.

Kirkkohallituksen yleiskirjeestä nro 22/2012 löytyy kohta hautaustoimen maksusuosituksista. Tavoite suositus on, että hautaustoimen maksutuotoilla voitaisiin kattaa 20 – 25 % kaikista hautaustoimen menoista. Tämä tarkoittaisi nykyisten maksujen kaksinkertaistamista.

Hautaustoimi on seurakunnalle yhteiskunnalliseksi luokiteltu tehtävä, johon se saa rahoitusta valtiolta. Huomioiden edellä mainitut seikat tulisi seurakunnille suositella vahvasti tasamaksuisuus periaatetta. Tasamaksuisuus periaate parantaisi seurakuntien hautaustoimen maksutuottojen ennustettavuutta ja siten edesauttaisi hautaustoimen valtionavun tarkoituksiperiaatteita.

Hallinto-oikeuden päätöksiensä ja arvioinnin perusteella seurakuntien hinnoittelumallit eroavat toisistaan hyvinkin paljon. Pienimpien maksujen seurakunnissa herää vahva epäily maksujen perusteista. Jokainenhan maksu tulisi perustella kysyttäessä omaisille. Maksujen lakennallisia perusteita myös kyseenalaistetaan hyvin vähän. Avoimuus maksujen perusteissa edes auttaisi hallinnon avoimuutta ja avoimuutta myös hautaustoimen asiakkaille.

15.10 Koulutus, ohjeet ja oppaat

Hautaustoimen koulutuksessa on hyvin paljon kehitettävää. Hautaustoimen vastaavien viranhaltijoiden koulutustaustat ja vaatimukset ovat hyvinkin vaihtelevia. Uudelle viranhaltijalle tai työntekijälle tärkein tiedon lähde on paikallinen perehdytys.

Hautaustoimen asiakaspalvelusta, hallinnosta ja hautausmaiden hoidosta on olemassa hyvinkin paljon tietoa, mutta hyvin hajanaisista lähteistä. Yleinen perehdytys työhön on oppaiden takia puutteellista. Kirkkohallitus on laatinut erilaisia ydinosaamiskuvauksia seurakuntien käyttöön. Olisiko mahdollista yhteistyöllä laatia alalle oma oppaansa hautausmaiden eri toimijoille ja viranhaltijoille?

15.11 ICT-palvelut

Yksi palvelua parantavista tekijöistä pitkällä aikavälillä ovat suurella alueella käytössä olevat yhtenäiset ICT-ohjelmistot. Nykyinen vaihtelu on pientä, mutta yhtenäiset ohjelmistot parantaisivat ohjelmiston kehitystä eri käyttäjänäkökuville. Yhteinen ohjelmisto voitaisiin helposti räätälöidä erilaisten toimijoiden käyttöön mm:

- Hautakartta ohjelma muistomerkki mittoineen kiviliikkeiden käyttöön, jonka kautta myös lupaprosessit hoituisivat seurakunnalle
- Hautakarttaohjelma hautausmaalla kävijöille

Keskitetty hautakirjanpito ohjelmisto antaisi jo hankinta vaiheessa mahdollisuuden vaatimukseen, että ohjelmisto lähettää tiedot hautaamisesta Kirjuri-palveluun. Nykyisellään tämä osa ohjelmistoja on vapaaehtoinen ja maksullinen. Kun ohjelmisto on yhteensopiva Kirjuri-järjestelmän kanssa, voitaisiin osana sukututkimuksia omaisille antaa automaattisesti myös tiedot hautaamisesta ja hautapaikasta. Nykytilanteessa järjestelmät ovat yhteen sopimattomia ilman rajapinta sovellusta. Ilman rajapintasovellusta hautakirjanpidon tiedot eivät siirry Kirjuri-järjestelmään vainajan tietoihin.

Keskitetty ohjelmistohankinnat ovat kannattavia seurakunnille ja taloudellisesti myös palveluntarjoajalle.

16 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KESTÄVÄ KEHITYS

Kehitysehdotuksissa on annettu ehdotuksia seurakuntien hautaustoimen tulevaisuudesta. Nykyinen evankelisluterilaisen seurakunnan seurakunta rakenne ja seurakuntien itsemääräämisoikeus rajoittavat yhteisten toimintamallien luomista seurakuntiin. Hautaustoimen säädöksiä tulkinta on monimutkainen kokonaisuus minkä hahmottamiseen vaaditaan koulutusta. Seurakuntien itsemääräämisoikeus asettaa niille myös velvollisuuden hoitaa julkisen tehtävän säädöksiä

mukaan ja kouluttaa henkilökuntansa toimimaan niiden mukaan. Evankelisluterilaisella kirkolla on moni yhteisesti toimivia malleja. Oikeustoimikäytännön perusteella suuri painoarvo annetaan kirkkohallituksen yleiskirjeille. Siten kirkkohallitus olisi nykyisessä tilanteessa oikea toimija kokoamaan hautaustoimelle toimintaohjeen erilaisiin tilanteisiin yhteen ja velvoittamaan seurakunnat toimimaan näiden ohjeiden mukaan. Valvovana elimenä seurakuntiin toimisi hiippakunnan tuomiokapituli. Oikeuskäytäntö muuttuu vuosien varrella ja säädöksiensä tulkinta tarkentuu, siksi keskitetty ohjaus on perusteltua hajautetun sijaan.

Henkilökunnan perehdytys on lain nojalla aina työnantajalla eli seurakunnalla. Hautaustoimen uusien työntekijöiden perehdytyksessä tärkeintä ovat työn sisältö ja myös paikalliset tavat. Luomalla yhteisen toimintamallin perehdytyksen pohjaksi se on helppo täydentää paikallisilla tavoilla. Perehdytys jää liian usein pinnalliseksi työn yleissilmäykseksi, jolloin yhteinen opas myös toimisi pohjana mihin työntekijä voi aina tarvittaessa palata.

Erytyiskysymyksien osalta asian hoidon vastuu on seurakunnassa selkeästi delegoitava tietyn henkilön hoidettavaksi. Oikeuskäytäntö nojaa selkeään linjaan; Selkeä valmistelu ja valmistelumateriaalin dokumentointi, mahdollisimman laaja tiedottaminen ja asianosaisten kuuleminen ja asianmukainen opastus muutoksenhaku prosessissa.

Seurakuntien taloudellinen kestävyys tulee olemaan tulevien vuosien suuri kysymys. Siksi meidän pitää varmistaa, että yhteiskunnallisen tehtävämme talous on kestäväällä pohjalla. Hautaustoimen talouden seurannassa kirkkohallituksen tulisi ottaa vahvempi rooli. Kirkon keskusrahasto vastaa valtionavun tilityksistä seurakunnille ja kirkkohallitus kerää tilastotietoa hautausmaksujen hinnoittelusta. Kirkkohallituksen on mahdollisuutta verrata tilastoaineistoa tilityksiin ja sen pohjalta saada tulokseksi seurakunnat, joissa hautaamiseen liittyvät maksut ovat liian alhaiset. Hiippakunnan tuomiokapituli toimisi valvonta roolissa. Valvonta voidaan toteuttaa yhteistyössä valtion hallinnon kanssa, joka antaisi painostuskeinon maksujen korottamiselle. Maksujen korottamisen jälkeen voitaisiin läpinäkyvämmiin tarkastella todellisuudessa valtion rahoituksen riittävyttä.

Hautaustoimen talouden kanssa käsikkäin kulkee myös hautainhoito. Vaikka koko maan tasolla tilanne vaikuttaa vielä hyvältä on syytä ottaa tarkastelun alle myös hautainhoidon tulevaisuus, maksut ja kannattavuus. Seurakunnilta edellytetään laajaa ja kattavaa talouden seurantaa. Tilastot mahdollistavat seurannan, jossa voimme taata, että hautaustoimen ja hautain hoidon palveluita voidaan tarjota vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Sosiaalinen ja kulttuurillinen kestävyys

Hautaustoimi on laissa evankelisluterilaiselle kirkolle osoitettu yhteiskunnallinen tehtävä. Tehtävän hoidon yhtenäiset toimintatavat edistävät tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta. Avoin muutoksenhaun kulttuuri edistää ihmisten perustuslaidisia oikeuksia. Mikäli henkilö kokee epäoikeuden mukaisuutta häntä, tulisi kannustaa ja opastaa muutoksenhakuun ei ehkäistä sitä.

Hautaustoimen taloudenpito on myös yhteydessä kulttuurin kestäväan kehitykseen. Hautausmaamme pitävät sisällään merkittävän määrän kulttuurihistoriaa ja taidetta. Hautausmaan muistomerkit ovat oman aikansa taidetta ja käsityötä. Yhteiskunnalliseen rahoitukseen kuuluu myös tämän kulttuuriperinnön ylläpito. Kulttuuriperinnön säilyttäminen on tärkeä tehtävä jälkipolville ja hautausmaat ovat harvoja paikkoja, jossa eri aikakaudet ovat näkyvillä yhdellä alueella.

Taloudellinen kestävyys

Vuoden 2016 rahoitusmuutoksen jälkeen hautaustoimen rahoitus perustuu kunnan asukasmäärään. Rahoituksen selkeytyminen valtionavuksi korostaa hautaustoimen julkisrahoitteista merkitystä, jolloin avoin, läpinäkyvä ja kestävä talous korostuvat. Taloudenpidon ja hautaustoimen taloudellinen kestävyys tulisi entistä enemmän katsoa pidemmällä mittakaavalla. Taloutta arvioidaan lyhyemmillä jaksoilla, mutta hautaustoimen tulisi katsoa pidemmällä ajalla esimerkiksi:

- Henkilökunnan tarve hautausmaiden laajentuessa
- Hautapaikkojen tarvetta verrattuna alueiden väestökehitykseen vähintään 20 vuoden ajanjaksolla
- Seurakunnan hautaustoimen talouden muutokset valtionrahoituksessa huomioiden alueen väestökehitys 10 vuoden ajanjaksolla

Vaikka tapahtuisi tilanne, että evankelisluterilainen kirkko menettäisi muutoin asemansa hautaustoimi tulisi pysymään pitkälle tulevaisuuteen.

LÄHTEET

Avoin Yliopisto Helsinki. Perusasioita oikeustieteestä. Viitattu 8.9.2020
<https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa1.html>

Aluehallintovirasto. Viimeinen toive ilmaistava selkeästi. Viitattu 17.9.2020
<https://www.avi.fi/web/avi/hautausjarjestelyista>

Eduskunta – Hallituksen esitys hautaustoimilaiksi. Viitattu 16.10.2020
https://eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_204+2002.pdf

Eduskunta – Hallituksen esitys hautaustoimilain 6§:n muuttamisesta. Viitattu 16.10.2020
https://eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_19+2003.pdf

Eduskunta – Oikeuslähteet tietopaketti. Viitattu 6.7.2021 https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/default.aspx

Eduskunnan oikeusasiamies – Oikeusasiamies ja oikeuskansleri Viitattu 3.8.2021
https://www.oikeusasiamies.fi/fi_FI/web/guest/oikeusasiamies-ja-oikeuskansleri

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen – HE 56/2021 Viitattu 2.2.2022
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_56+2021.aspx

Hallituksen esitys hautaustoimilaiksi – HE 204/2002 vp s. 14

Hautaustoimilaki 457/2003
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030457>

Helsingin hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 05975/12/2399 Antopäivä 18.10.20213

Kirkkohallitus – Hautainhoitosopimusten hallinnointi ja kirjanpito. Viitattu 15.10.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/0/Haudanhoitosopimusten+hallinnointi+ja+kirjanpito+-+17.6.2020.pdf/f106a90d-229f-28f3-df0a-3da912b090bc?t=1593597436168>

Kirkkolaki 1054/1993.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

Kirkkohallitus – Yleiskirje 22/2012 Hautaustoimen maksuja koskeva muutos kirkkolakiin. <https://evl.fi/documents/1327140/52787029/2012-22.pdf/7a79afad-f649-0792-a3a3-68421eac9cb1?t=1560940196000>

Kirkon työmarkkinalaitos – Henkilöstön vakinaisuus 2019 Viitattu 25.3.2022 <https://evl.fi/documents/1327140/47781461/Palvelussuhteen+vaki-naisuus+2019.pdf/625b54f1-c263-72c7-5dca-f5d8d2c58634>

Kirkkohallitus – Hoitosopimushautojen hallinnointi ja kirjanpito Viitattu 1.2.2021 <https://docplayer.fi/142007865-Hoitosopimushautojen-hallinnointi-ja-kirjanpito.html>

Kirkkohallituksen yleiskirje Nro 30/2005 annettu 29.9.2005 s. 20

Kirkkohallituksen yleiskirje Nro 22/2012 annettu 18.12.2012

Kirkko tänään diasarja Suomen evankelisluterilainen kirkko 2014 Viitattu 25.1.2022 <https://www.slideserve.com/timothy-brock/kirkko-t-n-n>

Kirkkohallituksen virastokollegio – Sauvo-Karunan seurakunnan tiedustelu ohjeiden saamiseksi vanhojen hautojen hallintaoikeuksia koskeviin kysymyksiin. Käsitelypäivämäärä 24.5.2007

Kirkolliskokous – pöytäkirja 8.11.2021 viitattu 10.3.2022 <http://domus.evl.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=1881254&version=0>

Kirkonkello – Kirkonkirjoista Kirjuriin viitattu 1.3.2022 <https://www.kirkonkello.fi/kirkonkirjoista-kirjuriin/>

Korkein Hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 1796/1/03
Antopäivä 8.12.2004

Korkeimman Hallinto-oikeuden päätös 24.4.2014 diaarinro 3707/3/12

Kuluttajariita lautakunta – Erimielisyys hinnasta. Viitattu 28.9.2020 <https://www.kuluttajariita.fi/fi/index/kuluttaja-asiat/kulutushyodykeasiat/erimielisyshinnasta.html>

Kuopion hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 00765/07/2399
Antopäivä 21.4.2008

Kuopion Hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 02507/08/2399
Antopäivä 16.7.2009

Oikeusasiamies – Asiakirjapyyntöjen käsittely seurakunnassa diaarinro EOAK/2487/2016

Oikeuskansleri – Viranomaismenettelystä kirkon käyttämistä koskevassa asiassa diaarinro. OKV/69/1/2006

Oulun hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 00728/05/2399
Antopäivä 29.9.2005

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 10691/14/2399
Antopäivä 31.5.2016

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero
00019/14/OU/2399 Antopäivä 8.10.2015

Pohjois-Suomen Hallinto-oikeus – Kirkollisvalitus Diaarinumero 10691/14/2399
Antopäivä 31.5.2016

Sanomalehti Kaleva - Arkut ja uurnat ympäristöystävällisiksi viitattu 3.3.2022
<https://www.kaleva.fi/arkut-ja-uurnat-ymparistoystavallisiksi/2158333>

Suomen Hautaustoiminnan Keskusliitto – Hautausalan nimikkeistö 2003 viitattu
3.9.2020
https://shk.fi/doc/hautausmaa_alan_nimikkeet.pdf

Silta-Lehti – Selkenisikö hallinto hiippakunnat ja seurakunnan yhdistämällä vii-
tattu 17.1.2022 https://www.siltalehti.fi/sivustot/silta/juttusilta/ajassa/selkenisiko_hallinto_hiippakunnat_ja_seurakunnat_yhdistamalla.52731.news?46556_o=42#16982290

Suomen Evankelisluterilainen kirkko – Sanasto Viitattu 19.10.2021
<https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kirkonkokous>

Suomen Evankelisluterilaisen kirkon tilastot. Viitattu 23.2.2021.
<http://www.kirkontilastot.fi>

Suomen Evankelisluterilainen kirkko. Kirkkovaltuusto on seurakunnan ylin päät-
tämä. Viitattu 2.4.2022. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/seurakunnat/paatoksenteko>

Suomen Ev.lut kirkko – Kirkon organisaatio ja päätöksenteko. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/seurakunnat/paatoksenteko>

Terveysturvallisuuslaki 1280/1994
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941280#L7P40>

THL Työryhmä – Vainajien kylmäsäilytystilat ja vainajakuljetukset työpäperi
34/2020 Viitattu 2.2.2022 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140596/URN_ISBN_978-952-343-567-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ympäristöministeriö – Mitä on kestävä kehitys viitattu 20.1.2022
<https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Valtioneuvoston Kanslia – Lainsäädäntö sanasto 2017